

SLOVENSKI JADRAN

LETO III. ŠTEV. 50

Koper, petek 3. decembra 1944

POSAMEZNA ŠTEVILKA 10 DIN

Naše morje

Z dokončno priključitvijo Slovenske Istre k Federativni ljudski republiki Jugoslaviji je dobila tudi naša ožja domovina Slovenija svoje okno v svet — morje. Dolga stoletja so nas nasilno in s preračunano doslednostjo potiskali od obale in nam niso hoteli priznati, da je to naše, da imamo na to pravico in da ne pripada nikomur drugemu kakor nam. Tako smo lahko šele po dolgih letih boja prišli vsaj do dela naše obale. Majhen košček morja je to — od predmestja Trsta pa do reke Dragonje v sečoveljski dolini, onstran katere se začneja bratska republika Hrvaška.

Toda ta del obale je med najlepšimi kraji ob Jadranu. Vse od Lazareta pa do sečoveljskih solin segajo prav do morja plodna polja in vinogradi; v pozni jeseni se šibijo pod težo plodov tenke veje temnozelenih oljk. In kdo ne pozna naših letovišč: plažo in kopališče v Ankaranu, tihega in mirnega kotička v Fiesi in naleti — kako živahnega — Portoroca? Res, za turizem je kakor ustvarjen ta del naše Istre. Tisoči delovnih ljudi iz vse Jugoslavije prihajajo vsako leto v te kraje, da se po trudapolnem delu odpočijejo. Prihajajo pa tudi gosti iz drugih držav, ki jih privabljajo lepote našega morja.

Vendar pa to ni vse. Morje nam lahko da še mnogo več. Pisali smo že o solinah, ribištvu in ribji industriji, ki so glavne panoge našega gospodarstva v obalnih krajih. Prav tako smo že večkrat razpravljali o možnostih razvoja druge industrije, ki bi imela svojo osnovo v surovinah, ki nam jih nudi morje. To so perspektive bližnje prihodnosti, ki bodo uresničene z vztrajnim delom in pomočjo vse naše družbene skupnosti.

Zlasti zadnja leta se naše gospodarstvo vse bolj usmerja k izkoriščanju morja. Letos smo v ta namen investirali velik del razpoložljivih sredstev. Ustanovili smo nova podjetja in razširili stara. Počasi obnavljamo propadlo ribiško floto in moderniziramo tovarne za predelavo in konzerviranje rib. Naši strokovnjaki proučujejo možnosti za kemično industrijo. To je pogled z gospodarske strani, ki nam pokaže mnogo več kot samo lepote naše obale.

V uvodu pa smo zapisali, da je morje okno v svet. Res, da danes ni več edina pot, kot je to bilo nekoč. Vendar pa tudi v naši dobi vsestranskega napredka tehnike in z njo izpopolnjevanja prometnih sredstev in zvez, ni izgubilo svojega pomena. Še vedno je morska pot najcenejša. Zato si vse države in narodi, ki imajo le košček morja, vztrajno prizadevajo, da izkoristijo to prednost, ki jo imajo pred celinskimi deželami. Zato bi bilo neodpušljivo, da tudi mi ne posvetimo vsi skrb pomorstvu in skupaj z drugimi republikami pomagamo graditi in razvijati novo jugoslovansko mornarico.

Naredili smo že prve korake. Prve ladje našega podjetja »Splošna plovba« v Kopru, že plovejo po Jadranu in drugih morjih. Več let deluje tudi Srednja pomorska šola v Piranu, ki skrbi za pomorske kadre in vzbuja med mladino zanimanje za težak poklic pomorščaka. Prihodnost pa postavlja pred nas nalogo okrepiti in razširiti to dejavnost, ki je tako tesno povezana z razvojem in napredkom naših krajev.

Na morju pred sončnim zahodom

Sprehod po svetu

Minulo je že skoraj štirinajst dni od obiska predsednika Tita v novo priključenih krajih, toda v tujem tisku še vedno mnogo pišejo o njegovem govoru, predvsem o tistem delu, ki tako jasno razlaga jugoslovansko zunanjo politiko. Pravijo, da so bila s tem razčiščena mnoga vprašanja. Govor predsednika pa je bil tudi močan udarec tistim sovražnikom Jugoslavije, ki skušajo prav na normalizaciji odnosov med našo državo in Sovjetsko zvezo razbijati odnose med nami in Zahodnimi državami. Zato v tem času še bolj prihaja do pomena Titov obisk v Indiji, kamor je odpotoval pred nekaj dnevi, o čemer posebej poročamo.

V Moskvi se je pred nekaj dnevi začela konferenca za evropsko kolektivno varnost. Kot je znano, je Sovjetska zveza dala pobudo za to konferenco in povabila nad 20 evropskih držav, da se je udeležijo. Vendar pa je določila tako kratek rok, da so vse druge države, razen vzhodnih, odbile sodelovanje na tej konferenci. V zvezi s temi dogodki je prišlo precej jasno do izraza sovjetsko stališče, ki se kaže v tem, da je imela konferenca namen zaolajevati ratifikacijo pariških sklepov glede Nemčije. To lahko sklepamo iz odgovora Molotova na pripombe nekih zahodnih držav glede prekratkega roka za pripravo na konferenco. Molotov je dejal, da bi lahko podaljšali ta rok, toda postavil je pogoje in sicer predvsem to, da odgodijo tudi ratifikacijo pariških sporazumov do zaključka konference.

Konferenca je torej pričela z delom. Prvo, kar je prišlo do izraza, je nasprotujoče stališče konference do oborožitve Zahodne Nemčije, ki je, kot znano, glavna točka pariškega sporazuma. Vodja vzhodno nemške delegacije na tej konferenci, predsednik vzhodnonemške vlade Grotewohl, je v svojem govoru omenil, kakšne ukrepe namerava voditi na Vzhodu, če pride do uresničitve pariških sklepov. Dejalo je, da je v Vzhodni Nemčiji v tem primeru potrebna oborožena sila. To se pravi, da bodo v tem primeru v Vzhodni Nemčiji postavili na noge novo armado. Čeprav traja konferenca le nekaj dni, vse kaže, da ne bo dosegla nobenega pozitivnega efekta v odnosu na Zahod in najraje le še poglobila nasprotja okoli Nemčije in drugih neresenih vprašanj.

Na Zahodu namerajo nočejo ničesar slišati o odlaganju ratifikacije pariških sklepov. Obenem pa tudi pritiskajo na Sovjetsko zvezo, naj se izreče glede svobodnih volitev v Nemčiji, naj pojasni svoje stališče do avstrijske državne pogodbe in naj na tej osnovi razmotri pogoje za širšo konferenco, do katere naj bi prišlo po ratifikaciji pariških sklepov.

Medtem je v Zahodni Nemčiji

prišlo do grobih nacističnih izpadov, ki prav gotovo ne obetajo ničesar dobrega. Na predvolilnem zborovanju pronacistično usmerjene Nemške stranke so udeleženci med drugim napadli novinarja beograjske »Politike« Davidčija in novinarja lista »Le Monde«, ki nista hotela skupaj z njimi peti staro nemško himno »Deutschland über alles«. Na zborovanju so imeli posamezni govorniki izrazito nacistične protižidovske govore, peli so nacistične pesmi in podobno, kar nam jasno pravi, da je nacistični duh tamkaj še živ. O tem bi bilo danes potrebno še posebej razmišljati, kajti popuščanje tem elementom lahko ima za posledico, da bodoča Nemčija ne bo takšna, kot si jo zamišljajo tvorci pariških sklepov in da enkrat oborožena spet zavije na stara pota, če ne bodo pravočasno zatrti vsi poskusi oživljanja nacizma in z njim povezanih teženj po revendikaciji.

Veliko prahu je dvignila v Angliji izjava predsednika vlade Churchilla, ki jo je dal v svojem govoru v Woodfordu. Dejal je namreč, da je med vojno naročil maršalu Montgomeryju, naj čuva zaplenjeno nemško orožje z namenom, da bi lahko v primeru, če se Rdeča armada ne bo ustavila na določenih mejah, oborožili in poslali proti njej nemške vojake-ujetnike. Churchill je predvsem napadli laburisti, češ da je kriv za slabe odnose med Sovjetsko zvezo in Anglijo. Njegovo izjavo obsojajo kot neprimerno, ki v današnjem času škoduje stvari zblžanja med obema državama. Med tem pa je vzhodno nemški tisk napadal Churchilla, da je na liniji nacističnega zločinca Himmlerja in podobno.

Te dni je zasedal tudi angleški parlament. Churchill je imel takoj imenovani »kronski govor«, v katerem je naznačil pot zunanje in notranje angleške politike in med drugim omenil težnjo vlade, da se čim prej uveljavijo pariški sklepi, razvijanje obrambne moči dežele in naslonitev na Združene države Amerike.

V Italiji pa se med tem posvetujejo predstavniki vodilnih strank, obenem pa je bila razprava v parlamentu. Predsednik Scelba je govoril o ugodni atmosferi po rešitvi tržaškega vprašanja in »razjasnitvi na Balkanu« ter se zavzemal za poglobitev stikov z Jugoslavijo. Podpredsednik vlade Saragat in zunanji minister Martino pa sta se v svojih izjavah dopisniku beograjske Politike zavzemala za sestanek visokih predstavnikov Jugoslavije in Italije. Dejalo sta, da sodita, da je ta sestanek mogoč in zaželen. V parlamentu so posamezni poslanci zahtevali, naj vlada obnovi sporazum z Jugoslavijo o ribolovu na Jadrani, obenem pa povrne odškodnino ribičem in lastnikom ladij za škodo, ki so jo utrpeli italijanski ribiči zaradi zaplem-

be rib in kazni, ker so ribarili v jugoslovanskih vodah.

V severni Afriki je prišlo ponekod do zatíjšja. Francozi se vneto zavzemajo za premirje in so poslali svoje posredovalce, da obiščejo posamezne uporniške skupine. Vlada je pozvala upornike, naj prenehajo z napadi in jim obenem zagotovila, da ne bodo kaznovani za dela, ki so jih izoršili pred določenim rokom. Kaže, da je Francozom uspelo nekoliko pomiriti upornike v Tunisu, medtem ko se nadaljujejo spopadi v Alžiru. Vodje gibanja za osvoboditev severne Afrike so zaprosili vlado ZDA, da posreduje in vpliva na Francoze. Poziv govori o osvobodilnem gibanju, ki je prodrlo med severno-afriška ljudstva in o njihovi zahtevi po samostojnosti.

Gospodarski razgovori Vukmanovića v Londonu

Jugoslovanska gospodarska delegacija s tovarišem Svetozarjem Vukmanovićem — Tempom na čelu, ki se je ob vrnitvi iz ZDA za-

Svetozar Vukmanović-Tempo

držala dva dni v Londonu, je tam imela gospodarske razgovore z vodilnimi gospodarskimi osebnostmi. Svetozar Vukmanović se je sestal z britanskim ministrom za zunanjo trgovino Petrom Thorneycroftom, bil pa je na prijateljskem obisku tudi pri bivšem predsedniku laburistične britanske vlade Clementu Attleju, s katerim se je spoznal med njegovim bivanjem v Jugoslaviji. Vukmanović je dal novinarjem izjavo, v kateri pravi, da je bil obisk sicer zasebnega značaja, da pa so bili razgovori zelo koristni. Na britanski strani so pokazali polno razumevanje za naše trenutne gospodarske težave, zlasti kar zadeva naše dolgove in pa kar se tiče vprašanj gospodarskega sodelovanja za daljšo dobo.

Jugoslovanska gospodarska delegacija se je v nedeljo vrnila v domovino.

Maršal Tito na poti v Indijo in Burmo

Predsednik republike Tito je v ponedeljek zvečer odpotoval na uradni obisk v Indiji in Burmo. On bo prvi evropski državni poglavar, ki bo obiskal te dežele. Pripravljajo mu veličasten sprejem. V spremstvu tovariša Tita so podpredsednik Zveznega izvršnega sveta Aleksander Ranković, državni tajnik za zunanje zadeve Koča Popović, predsednik Izvršnega sveta Jovan Veselinov, podpredsednik Izvršnega sveta Hrvatske Ivan Kreačić, njegov tajnik dr. Jože Vilfan, njegova osebna zdravnica prof. dr. Božidar Lavič in prof. dr. Radivoje Perović, ter načelnik kabineta Vrhovnega komandanta oboroženih sil FLRJ generalmajor Miloš Šumonja in drugi.

Predsednik Tito bo prispeel v Indijo 16. decembra in bo ostal tam 18 dni, nato pa bo obiskal še Burmo. V Indiji ga bo sprejel predsednik republike Prasad, udeležil pa se bo sprejema tudi podpredsednik Rada Krišnan, ministrski predsednik Nehru s člani vlade, gospa Pandit, visoki vojaški poveljniki in člani diplomatskega zbora. Za ča-

sa svojega obiska bo stanoval v New Delhiju v eni največjih palač sveta, v palači predsednika republike Rastipati Bavanu. Njegovo sprejstvo bo stanovalo v drugi največji palači Delhija, v Haiderabadski. Častno sprejstvo in vse osebe, ki bo na razpolago maršalu Titu, bo vodil osebni pribočnik indijskega predsednika republike Prasada.

Program obiska obsega ogled industrijskih središč ter kulturno in zgodovinsko pomembnih mest Indije. Priredili bodo tudi več sprejemov in banketov pri predsedniku republike, ministrskem predsedniku in drugod. S posebnim sprejemom in banketom ga bodo počastili tudi prebivalci New Delhija v zgodovinski Rdeči trdnjavi. Pred Maršalom bodo nastopile v paradi tudi indijske oborožene sile. Predsednik Prasad bo priredil za goste velik lov na tigre v džunglah Madja Barata, ki ga bo vodil maharadža iz Gvaliora. Politični razgovori in vrsta intimnih večerij bodo poseben del programa. V indijskih parlamentarnih krogih tudi pričakujejo, da bo predsednik Tito obiskal parlament in govoril na skupni seji obeh domov.

Ob svojem odhodu iz domovine je predsednik Tito naslovil na naše narode posebno poslanico, v kateri pravi, da gre z veseljem na pot, ker pričakuje od nje vse naše ljudstvo veliko korist tako za utrditev prijateljskih stikov z velikimi azijskimi silami in utrditev miru v svetu, kot za poglobitev posebno gospodarskih in drugih stikov med obema državama.

Predsednik Tito se bo vrnil v domovino v drugi polovici meseca januarja prihodnje leto.

*

Neprestane kršitve sporazuma v Trstu

V zadnjih dneh je bilo v Trstu nekaj izrazitih primerov kršenja določb londonskega sporazuma. Tako je tržaški občinski svet spet prepovedal uporabo slovenskega jezika v mestni skupščinski dvorani in drugod, pisali smo že o odklona nju nacifasističnega krivnika tržaških demokratov Colloffja, zdaj pa so sodne oblasti še obsodile po nedolžnem mladem žerjalu na osem mesecev zapora. Zaradi nedokazane sramotitve italijanske zastave so obsodili sina bivšega borca za svobodo, ki je zanjo dal tudi svoje življenje. Demokratična slovenska javnost v Trstu zahteva prenehanje s takimi postopki in spoštovanje sporazuma.

„Muslimanski bratje“ in dogodki v Egiptu

s tako vladavino v Egiptu, zlasti ekstremnejši del ne, ki je Naserju posebno zamerjal, da se vtika v notranje zadeve organizacije. Pod njegovim vplivom je namreč zmernejši del Muslimanskih bratov odstavil svojega voditelja El Hodeibija in ustoličil za novega duhovnega vodjo Khamisa Hemeida. Hkrati so razrešili vse stari izvršni svet in razveljavili vse njegove sklepe za tri leta nazaj. Sklenili so sklicati občni zbor vse bratovščine in na njem vsiliti članstvu novo politiko sodelovanja z Naserjevo vlado.

To seveda mnogim pripadnikom organizacije »Muslimanski bratje« ni bilo všeč, ker se jim je polkovnik Gamal Naser zdel preveč napreden mož za njihove ideje. Zato so hitro našli mladega prenapeteža, ki je napravil atentat na predsednika vlade. Med velikim političnim zborovanjem v Aleksandriji, ki se ga je udeležilo četr milijona ljudi in na katerem je Naser govoril, se mu je približal član bratovščine in oddal na njegova osem streliv iz revolvice. Polkovnik ni bil niti ranjen, atentatorja pa so takoj ujeli. Iz listin, ki jih je imel pri sebi, (če jih je res imel?), je bilo razvidno, da član Muslimanskih bratov. To je bila vladi dobrodošla prilika, da organizacijo, ki ji je sicer bila tm v peti, dokončno likvi-

dira. Policija je šla takoj na delo in neverjetno hitro so se polnili zapor. Po vsem Egiptu, posebno pa v Aleksandriji in Kairu, so lovili člane svete bratovščine in jih zadržali. Zlasti so vzeli na piko odstavljenega poglavarja El Hodeibija, ki pa se je zelo dobro skrival in ga nikakor niso mogli uloviti.

Medtem pa je general Nagib stopil nekam v ozadje in ni bilo dalj časa nič slišati o njem. Nato pa je nenadoma prišla vest, da je celo on sam udeležen v zaroti proti vladnemu predsedniku in da bo zato prišel pred revolucionarno sodišče in podobno. Najprej so sploh zanikali govorice o njegovem odstopu, potem pa se je pričel položaj naglo razvijati. Organizacija »Muslimanski bratje« je bila tudi uradno prepovedana, v zapor so spravili že čez 600 njenih članov in vodilnih osebnosti. Še vedno pa niso mogli najti Hasana El Hodeibija, na katerega so aretirani člani zavračali krivdo za vse nered, češ, da je na lastno pest upravljal s terorističnimi grupami in ustvarjal nemire, ki jih batovščina baje ni odobraval. Dne 30. oktobra pa se je vladam vojaškim in policijskim oddelkom pri neki raciji v Aleksandriji posrečilo prijeti tudi tako dolgo iskane El Hodeibija. Tako so ga pripeljali v Kairo in ga nenehno zasli-

ševali, njegove izjave pa so sproti objavljali. Izpovedal je prav zanimive stvari in kot vse kaže, se je organizacija Muslimanskih bratov čisto resno pripravila na prevrat v državi. Nameravali so umoriti vse člane revolucijskega sveta razen generala Nagiba in še okrog 160 oficirjev in drugih vidnejših osebnosti Naserjevega režima. S tem so se hoteli polastiti oblasti, za novega predsednika vlade pa so baje predvideli bivšega ministra v Maherjevi vladi Mohameda Ašmavija ali bivšega glavnega tajnika Arabske lige Rahmana Azzama. Celotno zaroto pa je vodil osebno El Hodeibi in po njegovih neposrednih navodilih so pripravili tudi atentat na Naserja.

V zaporih je bilo že 650 pripadnikov preganjene organizacije in vlada je skrbno zbiral gradivo za obtožnico proti njim. Na pomoč ji je nehoti priskočil sam namestnik vrhovnega voditelja Muslimanskih bratov Abdel Kader Auda, ki je bil tudi med aretiranimi. Iz zapora je namreč poslal vladi pismo, v katerem ji predlaga premirje med njo in organizacijo pod določenimi pogoji in sicer: če vlada izpusti na svobodo vse aretirane člane bratovščine razen tistih, ki so neposredno odgovorni za atentat na polkovnika Naserja, bo organizacija šla v popolno pasivnost, razorožila

oborožene grupe in izročila orožje ter z kampanjo proti vladi od zunaj. Ko je vladni list »Al Gumharia« (Republika) objavil omenjeno Audino pismo, ni seveda pozabil komentirati tega kot neposreden dokaz za krivdo Muslimanskih bratov za vse nered in pripravljanje zarote in državnega prevrata ter vodstva politične borbe, ki se je proti vladi vodila od zunaj iz drugih arabskih držav.

Atentatorja Abdel Latifa so medtem postavili pred sodišče. Tam je prišlo na dan, da sta se med seboj dobro poznala tudi general Nagib in voditelj Muslimanskih bratov El Hodeibi. Resno so začeli razpravljati o njegovi udeležbi pri zaroti, oz. da je zanjo moral gotovo vedeti. Medtem pa je Nagib odstopil in začeli so mu iskati naslednika, polkovnik Naser pa je izjavil, da ga pred sodišče ne bodo postavili, ker ni dokazov, da je bil povezan z zarotniki. Tako je končal svojo politično kariero človek, ki je nenadoma zablestel, kot že zlepa ne kdo, ki pa mu je zvezda tudi takoj zašla, ker so prevladali interesi močnejše skupine. — Čeprav je bil nagib tudi sam vojak, je menda le bil nekoliko preveč parlamentarec za egiptovsko vojaško stranko, ki je na oblasti.

Kako se bodo dogodki razvijali, bo pokazala še bližnja prihodnost. V kratkem bo veliki proces, ki ga zdaj pripravljajo proti približno tisoč aretiranim pripadnikom organizacije Muslimanskih bratov.

Najbolj spremenljiv je v zadnjem času politični položaj v dveh deželah Srednjega vzhoda — v Iranu in Egiptu. Medtem ko so se iranski režimovci z velikim teronjem in preganjanjem svojih nasprotnikov nekako utrili na oblasti, je položaj v Egiptu še kaj nejasen. Skušali ga bomo našim bralcem malo opisati.

General Nagib si je z državnim udarom in izgonom nepriljubljenega kralja Fuada pridobil pri ljudstvu Egipta legendarno slavo in priljubljenost in je z močno vojaško roko vzpostavil red v državi. Pred vojaško vladavino so se poskrili in prenehale z javnim delovanjem vse verske in politične organizacije in v Egiptu je po prvotnem navdušenju zavladal navidezen mir. Tedaj je general Nagib sklenil, da preneha z vojaško vladavino in preide na ustavno. Sam je postal predsednik republike, predsednik vlade pa je postal njegov najozi sodelavec polkovnik Naser.

Vzporedno z veliko zunanje-politično aktivnostjo, saj je bilo v tem času dokončno in uspešno rešeno vprašanje Sueskega prekopa in angleška vojska je zapustila to področje, pa je Naserjeva vlada naredila tudi korake, da se na znotraj stabilizira in obvaruje vseh morebitnih presenečenj. Posebno budno je spremljala delovanje najmočnejše egiptovske versko-politične organizacije »Muslimanski bratje«, ki je povsod imela svoje pristaje. Seveda člani te bratovščine v resnici niso bili zadovoljni

Primorska je proslavila Dan republike

Po vsem Slovenskem Primorju in Istri so bile v soboto in nedeljo slavnostne proslave 29. novembra — Dneva republike. Povsod so spremljale priložnostne govore tudi kulturne prireditve bogate vsebine in na dostojni umetniški višini. Proslave je organizirala Socialistična zveza ob pomoči drugih množičnih organizacij, posebno Zveze borcev NOV. Ta je še prav posebno skoraj povsod prispevala za obdaritev partizanskih otrok in mater padlih borcev.

NA KOPRSKEM je v samem Kopru bila v nedeljo zvečer slavnostna prireditev z velikim koncertom Slovenske Filharmonije iz Ljubljane in nastopom solistov ljubljanske Opere Cvetke Součkové, Mira Brajnika in Danila Merlaka. Dirigiral je Jakov Cipci. O pomenu velikega praznika sta govorila tovariša Črtomir Kolenc in Mario Barak. Velika dvorana gledališča za Slovensko Primorje je bila nabito polna in so navzoči navdušeno pozdravili nastopajoče umetnike.

Piran je imel kar več velikih prireditev. V soboto je bila slavnostna akademija v gledališču Tartini, kjer sta govorila o Dnevu republike tovariša Tavčar in Mario Abram. V nedeljo dopoldne je bila slavnostna seja LOMO. Člani odbora in Zveze borcev so nato položili venec na partizansko spominsko ploščo. Na sejo so povabili tudi matere padlih partizanov in jih obdarovali. Isto dopoldne so tudi piranski gasilci imeli svoje vaje. Pred tem jih je nagovoril predsednik LOMO Tomas Plinio, jih pohvalil in naizkušnejše nagradil v imenu LOMO, nato pa jim je izročil društveno zastavo. V nedeljo dopoldne so tudi odprli novoustanovljeni Mestni muzej in Mesno ljudsko knjižnico. V ponedeljek zvečer je bil v gledališki dvorani velik koncert Slovenske Filharmonije pod taktirko Jakova Cipcija in ob sodelovanju že zgoraj omenjenih opernih solistov.

V Šmarjah nad Koprom so že v soboto imeli slavnostno akademijo v Zadrugnem domu. Tudi tam je bila polna dvorana in so navzoči poslušali najprej priložnostni govor, nato pa gledali telovadni nastop na odru, recitacije in h koncu še kino.

Tako proslave so bile še povsod drugod po Koprskem. Prvič so jih lahko nemoteno in brez strahu imeli tudi v novopriključenih krajih Skofije, Plavje, Elerji in drugod.

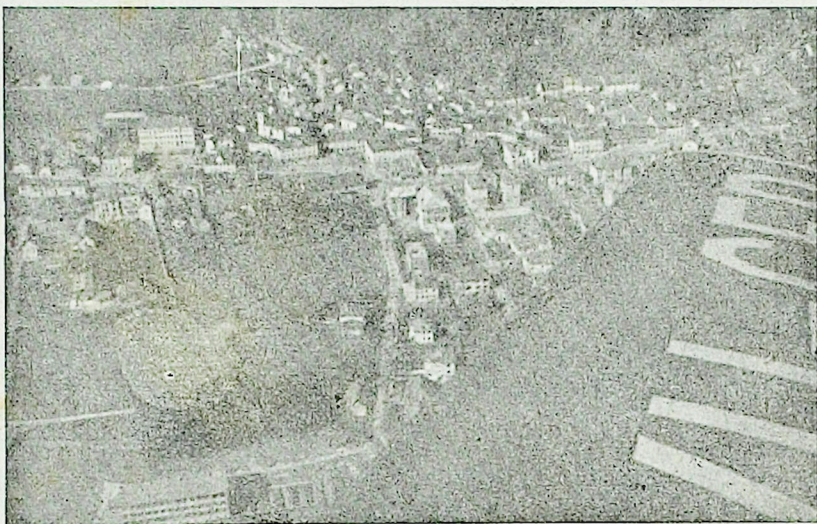
Na SEŽANSKEM je bilo prav tako nekaj zelo uspešnih prireditev. V Sežani je v nedeljo gostovalo Slovensko narodno gledališče iz Trsta s Kreftovimi »Krajskimi komedijami« (Krajskimi komedijami), in so nastopajoči želi veliko priznanje. V DUTOVJAH je bila v nedeljo prisrčna prireditev, povezana s proslavo, ki so jo organizirali skupaj s SZDL tudi najmlajši in jo pozivili s svojimi nastopi — recitacijami in pevskimi točkami. V Podgradu sta v ponedeljek poklonila občinski odbor SZDL in komite ZK nov prapor Kninski diviziji. Po nekaj krajih na Krasu, kot v Stanjelu in Črnotičah so ta dan izročili svojemu namenu novozgrajene zadružne domove. Pri proslavah so sodelovali kulturno-prosvetni delavci, skupine pionirjev in dijakov gimnazij. Okrajni ljudski odbor Sežana je ob tej priložnosti obdaroval nad 200 partizanskih sirot in otrok padlih borcev z blagom in raznimi potrebni predmeti v skupni vrednosti nad 400.000 din.

Na POSTOJSKEM so prav tako bile vsepovsod slavnostne prireditve. Najlepša je bila vsekakor v Postojni, kjer je občinski odbor SZDL organiziral gostovanje priznanih ljubljanskih opernih solistov. Peli sta sopranistka Milica Poljančeva in altistka Sonja Drakslerjeva, pri klavirju pa ju je spremljala Zdenka Lukec-Carjeva. Plesali so tudi ob njeni spremljavi Lidija Lipovž, Grad Marija in Janez Miklič. O pomenu proslave je govoril poslanec Branko Babič, nastopil pa je še mešani pevski zbor SKUD pod vodstvom Rika Patermosta ter vojaška godba postojnske garnizije. Lepa proslava je bila tudi v Ilirski Bistrici, kjer so po govoru sekretarja občinskega komiteja ZK nastopili pevci SKUD »Tone Tomšič«, dijaki nižje gimnazije z recitacijami in petjem in pevski sekstet. Posebno se je od-

rezala mladinska godba pod vodstvom požrtvovalnega kapelnika Gertnerja.

Zelo lepo so proslavili praznik Republike prebivalci Kanala v Soški dolini. Predali so namreč ob tej priložnosti svojemu namenu novi železniški most čez Sočo. Most je dolg 186 metrov in ga je po načrtih Brečka zgradilo SGP Primorje iz Ajdovščine.

V Vipavi so imeli na predvečer slavnostno akademijo, na Dan republike veliko vojaško paradu, popoldne pa fizikalna tekmovanja. Zvečer so imeli v Domu JLA vsi stari borci in aktivisti občine svoj družabni večer. V Ložah pri Vipavi so mladinci skupaj s kmetijsko šolo uprizorili Klopčičevo partizansko igro »Matka«. V Šempasu so istočasno proslavili tudi svoj občinski

Pogled na Postojno

praznik. Vsa vas je bila v zelenju in zastavah. Solarji so priredili akademijo, ki so se jo udeležili tudi člani partizanske patrulje, ki je prej obšla v vsem okolišu partizanske družine. Sestavljena je bila iz samih starih borcev bivšega bataljona »Simona Gregorčiča«. Udeležila se je tudi spominske svečanosti pred spomenikom padlim borcem v Ozeljanu, razen tega pa je obiskala tudi vse kraje, kjer so bile na področju občine borbe in spopadi z okupatorjem.

V Novi Gorici je bila na predvečer slavnostna akademija, ki so jo priredili v kinodvorani pripadni-

ki vseh šol v Gorici. Proslava Dneva republike je bila povezana s proslavo 10-letnice ustanovitve prve slovenske partizanske šole na Goriškem. Odbor ZB v Gorici je ob tej priložnosti obdaroval otroke padlih borcev in žrtev fašističnega terorja z obleko in obutvijo. Velik del je prispeval republiški odbor ZB. Vrednost vseh podarjenih predmetov znaša 600.000 din.

V Biljah pri Gorici so odkrili spominsko ploščo padlemu heroju Ivanu Suliču-Carju. V Vrtojbi je proslavo organiziralo novoustanovljeno prosvetno društvo »Jadrang«, ki ima tudi svoj tamburaški zbor. Posebno lepo so praznik Republike proslavile v Goriških Brdih vasi Slavče, Pristava, Breg in Krasno, ki so prav na ta dan dobile električno luč. To je bil za vse

štiri partizanske vasi velik in lep dogodek, ki ga ne bodo tako kmalu pozabile. Strokovna elektrifikacijska dela je izvršilo podjetje Elektro-Gorica, sami vaščani pa so prispevali precej prostovoljnega dela.

Tako proslave so bile tudi po Tolminskem in sploh povsod po Primorskem. Predalec bi nas odvedlo, če bi hoteli vse opisati. Eno pa je gotovo: ni ga kraja na vsem Primorskem, ki ne bi tega dneva slavil, posebej pa ne v Slovenski Istri, ki je Dan republike praznovala prvič dokončno združena v naši socialistični domovini.

Komunalna vprašanja občine Marezige

Ceste, ki povezujejo vasi občine Marezige, so po večini zgrajene po hribih. Vsak dež napravi na njih veliko škodo. Potrebno bi bilo, da bi vsaka cesta imela svojega cestarja. Ker dohodki občine ne dovoljujejo, da bi lahko vzdrževala več cestarjev, so prebivalci sami prišli na pomoč. Vse vasi občine, razen Topolovca in Montinjana, so sprejele odlok o samoprispevku za popravilo cest. Obvezo so pošteno izvršili prebivalci vasi Marezige, Babičji, Glem, Boršt, Labor in Lopar, ki so prispevali skupno 17.950 prostovoljnih ur v vrednosti 1.075.000 din. Nekatere družine so prispevale do 30 delovnih dni pri popraviljanju cest. Vse priznanje zaslužijo Laborščani, ki so opravili največ dela. Najslabše pa so se odrezali pri Baratalcih, kjer niso počistili niti cestnih jarkov.

Občinski ljudski odbor je na svojih sejah razpravljal o potrebi temeljitega popravila cest. Najbolj je potrebna popravila cesta Marezige — Truške — Boršt — Labor v skupni dolžini 8 kilometrov. Prav tako potrebna popravila je cesta Vanganel — Montinjan, ki je na ovinkih tako ozka, da skoro ni mogoče z vozilom v vas. Vaščani predlagajo, da bi v strmini, kjer je več ovinkov, napravili en km nove ceste. Ljudje bi pomagali s prostovoljnimi delom. Če bi dobili za pomoč okrog 300.000 din, bi vse ostalo delo izvršili sami v nekaj letih. Že do sedaj so pripravili 300 kuhičnih metrov gramoza.

Občinski ljudski odbor v Marezigah se je že v septembru obrnil do podjetja »Slovenija-cestec«, naj bi poslalo na lice mesta strokovnjaka, ki bi ugotovil, ali je potreben načrt in koliko bi stala gradnja novega dela ceste. Domenjeno je bilo, da bo strokovnjak prišel in naredil predračun. Ker pa ga do

sedaj še ni bilo, vsa zadeva stoji gane — Marezige, Kavaliči — Lona mrtvi točki.

V slabem stanju so ceste: Vanganel — Lopar, Pilj — Rojci, Posek — Glem, Škrlevec, Boršt — Labor, Baratalci — Hrepeljci, Hrvoji — Žrnjovec in Marezige — Rokavci. Občinski LO Marezige je za popravilo teh cest dodelil iz svojega proračuna za tekoče leto 670.000 dinarjev. Iz tega vira so bili plačani delavci, ki so pripravili 837 kuhičnih metrov gramoza in ga potem posuli po cestah.

Most čez Dragonjo čaka na popravilo, za kar bi bilo potrebnih 1.200.000 din. Strokovna komisija je ugotovila, da je sedanji most nevaren za promet. Občinski LO Marezige je zato dal predlog, da bi most podrl in zgradili novega. Za potrebni denar bo zaprosil na okraju v Kopru. Voda Dragonje je terjala že več življenj, zato je zgraditev tega mostu nujno potrebna. Prav zaradi tega mostu ni bilo mogoče uresničiti želje prebivalcev Boršta, ki so zaprosili avtopodjetje »Slavnik« v Kopru, da bi vzpostavilo vezo tudi z njihovo vasio. Izvršili so nekatera dela na ovinkih, ki so bili preozki za avtomobile. Denar za to je dal okrajni LO v Kopru. Kolavdacijska komisija pa je nato ugotovila, da most ni primeren za težja vozila in se je potem tudi udrl pod tovrnim kamionom Kmetijske zadruge Marezige.

Na področju Boršta živi 1100 prebivalcev in imajo na razpolago eno samo trgovino. Zaradi slabega mostu ni mogoče redno dovažati potrebnega blaga. Prav tako nastajajo težave v sezoni odkupa poljedelskih pridelkov. To je še en razlog več, ki zahteva čimprejšnjo zgraditev mostu.

Elektriko so dobile vasi Škrati, Babičji, Boršt, Labor in Rojci. Ob

Zasedanje Zvezne ljudske skupščine

Prejšnji teden je bilo v Beogradu zasedanje Zvezne ljudske skupščine, na kateri so ljudski poslanci razpravljali o predlogu Zakona o zdravstvenem zavarovanju delavcev in uslužbencev in o predlogu Zakona o javnem tožilstvu; v okviru določbe o dopolnilnem družbenem planu za leto 1954 pa so tudi sklepali o odvzemu dela presežka dobička gospodarskih organizacij.

O predlogu Zakona o zdravstvenem zavarovanju delavcev in uslužbencev je poročal član Zveznega izvršnega sveta Moma Marković, ki je v svojih izjavah naglasil potrebo novih zakonskih predpisov za pokojninsko, invalidsko in socialno zavarovanje izven delovnih razmerij, ter potrebo po novih predpisih o vojaških vojnih invalidih in nove zakonodaje s področja dela in delovnih odnosov. Govoril je o potrebi začasne določitve pokojninam vdov in zvišanja osebnih in družinskih pokojnin, pri tem pa je zagovarjal potrebo popolnega izenačenja delavcev in ostalih zavarovancev, zaposlenih v gospodarstvu, in državnih uslužbencev. To se pravi, da prve in druge uvrstimo v pokojninske razrede po tem, koliko dajejo skupnosti, po strokovnih kvalifikacijah in delovnem stažu.

Tov. Marković je še dejal, da bi bila ena bistvenih sprememb izločitev invalidskega zavarovanja iz pokojninskega sistema v posebno vrsto zavarovanja. Novi sistem invalidske zaščite bi prevzel skrb za rehabilitacijo invalidov — medicinsko in poklicno ter za njihovo delo in uspehe Z vrsto pogodb z Zavodom za socialno zavarovanje je zdravstvena zaščita zagotovljena tudi onim ljudem, ki niso v delovnem razmerju. To so predvsem književniki, advokati in podobni poklici. Zavarovanje teh ljudi bo zajel poseben zakon, prav tako pa bo skupščina sprejela tak zakon tudi posebej za obrtnike in posebej za kmete. Razen tega pa skupščinski odbori pripravljajo nov Zakon o delovnih odnosih, ki bo tudi prišel verjetno že pred prihodnje zasedanje Skupščine. Gradivo je sicer obširno, vendar je potreba po takem zakonu tako velika, da ne gre več odlašati z njim.

Obrazložjenje Odločbe o dopolnit-

vi družbenega plana FLRJ za letošnje leto je podal član Zveznega izvršnega sveta Mijalko Todorović. Pri tem so v okviru borbe za stabilizacijo tržišča in cen sprejeli odlok o odvzemu dela presežka dobička gospodarskih organizacij. Republike bodo vplačale Zvezi okrog 22 milijard dinarjev ali 50% doseženega presežka. Pri tem pa je poskrbljeno, da se zavaruje plačni sklad podjetij, da ne bi bil pri plačevanju omenjenega presežka prizadet. — Zvezna ljudska skupščina je vse predloge soglasno sprejela in odobrila.

Na kratko

JABLANICA ZAČELA S POSKUSNIM OBRATOVANJEM. Predsednik Izvršnega sveta Bosne in Hercegovine Avdo Humo je za praznik Republike pustil v poskusno obratovanje veliko hidroelektrarno Jablanica. To je največji hidroenergetski objekt Jugoslavije, začel pa je obratovati šele njegov prvi agregat. Samo ta bo dajal 576.000 KWh električne energije, skupaj pa bo imela jablaniška HC šest takih agregatov. Drugi bo pričel obratovati verjetno že sredi decembra, tretji pa začetkom prihodnjega leta.

PRVA SIEMENS—MARTINOVA PEČ NA HRVATSKEM. V nedeljo je začela obratovati prva Siemens-Martinova peč za proizvodnjo jekla v Sisku. To je ob enem tudi prvič v zgodovini, da Hrvatska proizvaja jeklo. Dajala bo okrog 50.000 ton jekla letno.

PODJETJE »PASTRVA« IZ OGULINA IZVOZILO NAD TRI VAGONE RAKOV. Podjetje »Pastrava« iz Ogulina je preko naših izvoznih podjetij izvozilo to jesen nad tri vagone rakov iz liških rek in Plitvičkih jezer. Največ rakov je šlo v Francijo, nekaj pa v Belgijo in na Švedsko.

DRŽAVNA ODŠKODNINA ZA ŽIVALI, KI JIH MORAJO KMETJE ZAKLATI zaradi kužnih bolezni. Zvezni izvršni svet je sprejel uredbo o odškodnini kmetom za živali, ki jih morajo zaklati ali pa so jim poginile zaradi kužnih bolezni. Uredba je eden izmed ukrepov, brez katerih borba proti kužnim živinskim boleznim ne more biti uspešna in učinkovita. Po tej novi uredbi pripada prizadetemu kmetu odškodnina v višini tržne cene, kar doslej ni bil primer.

V Ilirski Bistrici gradijo novo tovarno kazeino in mlečne kisline ter kazeinskih proizvodov. Gradnja in oprema tovarne bo stala predvidoma 49 milijonov dinarjev in bo dogotovljena približno do avgusta prihodnjega leta. Zaposlovala bo nekaj desetih delavcev.

VABILO

gospodarskim in družbenim organizacijam ter ustanovam — vsem delovnim ljudem

Naši otroci že dolgo štejejo dneve do prihoda dedka Mraza. Sedaj je pa že skrajni čas, da se na Novoletno jelko spomnimo tudi mi.

Novoletne prireditve za otroke so bile že do sedaj iz leta v leto boljše. Letos pa naj se v vsakem pogledu pozna, da dedku Mrazu, ki bo prišel s Triglava, ne bo več na poti blok na Rižani in da je vse, kar nas je na kakršenkoli način dosedaj omejevalo, končno odpadlo. Vključujemo se v odkrito tekmo z drugimi okraji za najbolj uspešno Novoletno jelko — to naj občiti vsak otrok!

Okrajni pripravljalni odbor poziva močnejše gospodarske organizacije in ustanove, da prispevajo v fond, iz katerega bomo podprli gospodarsko bolj šibke občine in prispevali sprevedu dedka Mraza za potne stroške od Triglava do morja. Vsa ostala sredstva, pobude in delo pa naj se stekajo v organiziranje krajevnih prireditev. (Opozoriti moramo, da je lani zlasti uspel sejem v Portorožu — zamišljaj se vredno posnemati!).

Naj bodo pričakovanja naših otrok izpolnjena — njihovo veselje bo najlepši uvod v praznovanje Novega leta za vse delovne ljudi!

Okrajni pripravljalni odbor

Delovni uspehi postojnske tovarne mesnih izdelkov

Tovarna mesnih izdelkov v Postojni je v lanskem in prvi polovici letošnjega leta preživljala veliko krizo. Dvakrat je že bila na tem, da sploh preneha z obratovanjem. Prvič so jo rešile velike dobave mesa za vojaštvo ob oktobrskih dogodkih lani v zvezi s Trstom, dokončno pa si je opomogla šele letos junija, ko je vzela v službo strokovnjaka za izdelavo mesnih produktov in po njegovih navodilih popolnoma preuredila svoj proizvodni postopek.

Kljub prizadevanjem vodilnega kadra v tovarni in zlasti še njenega direktorja Staneta Munkoviča niso mogli dvigniti proizvodnje, posebno pa še ne kakovosti izdelkov. Doga-jalo je, da so odjemalci tudi stornirali naročila in vračali izdelke, ki so se kvarili. V tovarni je bilo nekaj mesarjev - »strokovnjakov«, da je bilo kaj. Ti so hoteli na vsak način delati tako, kot so se bili za svojih mladih let naučili pri svojih mojstrih. Tmoglavo so vztrajali pri svojem zastarelem proizvodnem postopku, — morda so celo od tega tudi že kaj pozabili, — in tovarna je šla rakovo pot. Njene salame, mortadela in drugi mesni izdelki so se hitro kvarili in tovarna je počasi, drugega za drugim, izgubljala vse svoje odjemalce. Razen tega je vse-povsod doživljala tako kritiko, da je njeno vztrajanje v proizvodnji bilo že podobno kljubovalnosti. Reševala jo je samo še čisto navadna trgovina z mesom, kar so ji tudi zamerjali, ker je seveda zato bilo meso v nje-ni trgovini dražje, kot bi lahko sicer bilo.

»VELIKI PREOBRAZ«

Tako stanje je sililo vodstvo tovarne, da je na vse pretege iskalo strokovnjaka, ki bi dvignil proizvodnjo iz zaostalosti in izboljšal kakovost izdelkov, ki so po svoji slabi kvaliteti že skoraj prišli v pregovor. Končno so bila ta prizadevanja tovarniškega vodstva kronana z uspehom. Letos junija meseca jim je uspelo dobiti takega strokovnjaka v osebi Grassija Alberta. Je to v resnici priznan strokovnjak za vse vrste salam in sušenih mesnih izdelkov, njegov poseben »konjiček« pa je mortadela, ki je do tedaj povzročala tovarni največ skrbi. Odjemalci po Primorskem in v Istri so namreč še vedno navajeni na italijanski način izdelave, ki pa jo tovarna ni mogla na noben način zadeti. Prav-tako je bila velika skrb tovarne izdelava tako imenovane »milanske« salame, ogrske à la Gavrilovič in »furlanske«. Vseh teh skrbi pa so bili zdaj z novim strokovnjakom rešeni in so lahko takoj začeli z reorganizacijo v podjetju in spremembo proizvodnega postopka.

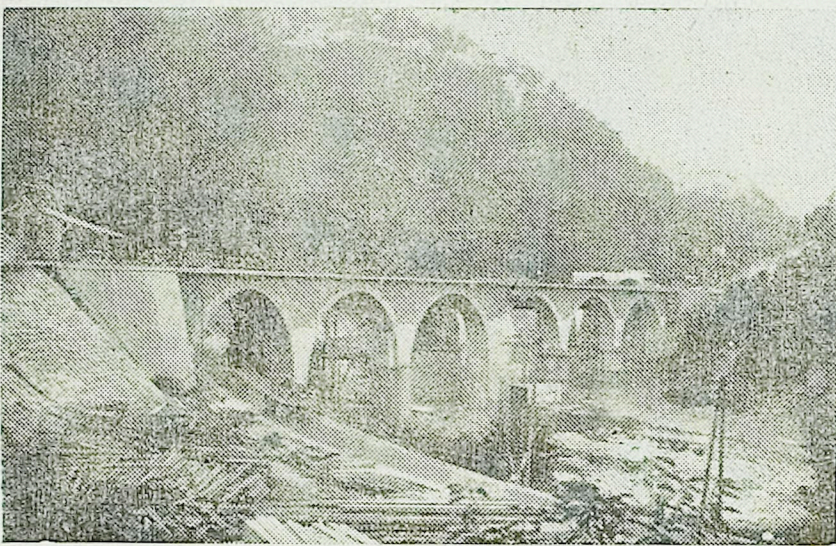
Motil bi se, kdor bi mislil, da je to šlo kar tako, brez bolečin. Nazadnjaški in do tedaj »nenadomestljivi« strokovnjaki v tovarni so se seveda novemu načinu proizvodnje in spremembam, ki jih je predlagal novi vodja obrata Grassi, močno uirali in mu na vse načine »metali polena pod noge«, kot pravimo. Vodstvo tovarne je bilo prisiljeno, izbirati med dvema možnostima: ali po starem naprej do propada, ali pa poizkusiti po novem in sprejeti vse nasvete in pobude novega člana delovnega kolektiva. Izbira je bila na dlani, kajti po starem so delali vse dotlej skoraj do izhiranja — izbrali so torej novo pot. Za to na so bile potrebne močne spremembe v dotedanjem kolektivu. Potrebno je bilo odstraniti iz podjetja dva najbolj uporna in najbolj nazadnjaška elementa, ki sta jima kmalu sledila sama od sebe še dva nezadovoljnejša.

Mogoče je bilo od vsega prav to najbolj potrebno. Tovarna in ves njen delovni kolektiv je bil kot pre-rojen. Začeli so prezidavati in pre-urejati prostore in uvajati nove na-prave. Tovarna je začela zelo razšir-jati svoj obrat. V širino po površini sicer ni mogla iti mnogo, ker je ve-zana na staro poslopje in dosedanje obrate, kajti stavba stoji na takem prostoru, da se površinsko ne more širiti, če bi pa hotela iti v višino, bi morali podirati vse in začeti znova. Tako so lahko začeli le z adaptacijo notranjih prostorov in preureditvijo dotedanjih naprav. Predvsem so začeli z delom za novo zračno sušil-nico za salame, kakršne do tedaj tovarna ni imela. Gotova bo prav te

dni in od tedaj se bo proizvodnja sušenega mesa, šunk in salam še povečala. Seveda bodo tedaj doseda-nji prostori tovarne tudi primerno urejeni in bo lahko v njenih obratih delalo več delavcev. Kljub temu pa je to za bodoče načrte o razvoju tovarne še daleč premalo in odgo-vorni ljudje pri Okrajnem ljudskem odboru v Postojni že mislijo na zi-davo novega tovarniškega poslopja. Razen tega pa tovarna že misli tudi na nabavo dveh najpotrebnejših so-dobnih strojev za mletje mesa za salame, ki bi ju morali kupiti v Italiji. To je za zdaj najnujnejši skrb tovarniškega vodstva, da bi potem lahko proizvodnja v redu po-tekala.

MALO PRIMERJAVE MED VCERAJ IN DANES

Da bi lahko malo razumeli, kakšno pridobitev je pomenil za tovarno strokovnjak, je prav, da se malo seznanimo s stanjem v tovarni pred njegovo namestitvijo in potem. Seveda ni bil v vprašanju prav tovariš Grassi, — lahko bi bil to katerikoli mojster tega dela, — vsekakor pa je zlata resnica, da so mojstri pri delu neobhodno potrebni, ker je vse drugo, nestrokovno delo v takem primeru šušmarstvo in ima od njega skupnost več škode kot koristi. Zato je bilo tako nujno za tovarno, da je dobila potrebnega strokovnjaka.

Novi železniški most pri Kanalu

Omenil sem že, da je bila tovarna skoraj na tem, da preneha z delom. Njeni izdelki niso zadovoljevali zahtev odjemalcev, ki so jo eden za drugim zapuščali. Njen promet je znašal od štiri pa največ do sedem milijonov dinarjev mesečno. Zaposlovala je vseh skupaj 30 delavcev in nameščenec v direktorjem vred in še ti so vsak po svoje že iskali, kje se bodo zaposlili, ko je tovarna zašla v krizo. Zmogli so okrog štiri do največ šest ton mesnih izdelkov mesečno, redno pa so bile na vrsti reklamacije odjemalcev zaradi slabega blaga. Po izvedeni reorganizaciji pa se je podjetje naglo dvignilo. Po prvih adaptacijah tovarniških prostorov in prilagoditvi novemu načinu proizvodnje so takoj povečali tudi količino izdelkov, da o kvaliteti niti ne govorimo. Ze po prvih dobavah novih izdelkov dotedanjim potrošnikom in odjemalcem na veliko, je tovarna doživela čudovit preobrat tudi v svoji trgovini. Javljali so se vedno novi odjemalci, — tudi taki, ki prej nikoli niso vedeli za tovarno, ali pa so seveda vedeli in niso marali za njene izdelke. Začeli so močno povpraševati po njenih salamah in mortadeli. Kljub močno povečani produkciji tovarna nenadoma ni mogla več zadovoljevati vseh interesentov, čeprav se je nekdanj morala z vsemi silami boriti za odjemalce.

Danes je tovarna »na pohodu«. Osvaja proizvodnjo — in osvaja tudi trg. Ne more več zadovoljiti niti potreb svoje lastne trgovine, ki jo ima v Pulju. Zdaj zaposluje skupaj z devetimi vajenci že 77 delavcev in nameščenec ter trgovskega osebja v svojih trgovinah. Proizvodnja se je dvignila na 50 ton mesnih izdelkov mesečno in njen promet znaša zdaj blizu 30 milijonov din vsak mesec. Ko pa bodo gotova vsa pre-ureditvena dela in končana sušilnica za salame, bodo dvignili proizvodnjo na 70 ton mesnih izdelkov mesečno — več kot desetkratno!

Zaradi presenetljive osvojitve trga in velikega priznanja, ki ga tovarna vsakodnevno zdaj dobi za svoje nove izdelke, že mislijo na registracijo istih in zaščitni znak. Spet je dobil svoje potrdilo naš pregovor, ki pravi, da dober glas seže v deveto vas. Nekdaj tovarna kljub razpredeni mreži ni mogla plasirati svojih izdelkov niti v svojem območju, zdaj pa se kar sami javljajo odjemalci celo iz Bosne in Dalmacije. V tovarni se je oglašil tudi zastopnik izvoznega podjetja VAJDA iz Hrvatske in hotel skleniti pogodbo kar za vso produkcijo v naprej — za izvoz v Francijo. Tovarni se torej v takih pogojih obeta lepa prihodnost.

Da bi tovarna dala poudarka specifičnosti svojih izdelkov, si je tudi izmislila posebna imena zanje. Mortadela je sicer ostala mortadela, imela bo le tovarniški zaščitni znak, »kristili« pa so vse vrste salam. Tako imenovana ogrska ali Gavrilovičeva je zdaj »Postojnska salama«, a la milanska je zdaj »Kraška salama« in izdelana kot furlanska je zdaj »Primorska salama«.

Omenim naj še, da je tovarna zaposlila, oziroma vzela v uk letos šest vajencev, — samih partizanskih si-rot in otrok padlih borcev. Ves kolektiv si prizadeva, da bi jim posredoval svoje znanje ter jih čimprej usposobil za samostojno življen-

nje, po drugi strani pa jim skuša s svojo skrbjo in ljubeznijo vsaj delno nadomestiti ljubezen in skrb staršev, ki so dali svoja življenja za njihovo boljše prihodnost. Na ta način se tudi sami na svoj način najlepše oddoljujejo njihovemu spominu ter skupaj s svojimi varovanci gredo v lepše življenje.

OBSEŽNE INVESTICIJE NA TOLMINSKEM

Ze vse leto preurejajo na Tolminskem stare vojašnice in druge porušene zgradbe za razne gospodarske in kulturne namene. Zlasti letos, ko so začeli misliti Tolminci tudi na lastno lahko industrijo, jim vse prav pride.

Iz sklada za pomoč nerazvitim okrajem je dobila tovarna pohištva »KRN« v Podmelcu 21 milijonov dinarjev, za mlino na Slapu, ki je začel te dni obratovati, je bilo dodeljenih 29 milijonov dinarjev. Tovarna igel v Kobaridu, ki je že v letošnji prvi polovici leta povečala zmogljivost za 50%, je dobila 10 milijonov dinarjev za razširitev obratov in nakup novih strojev.

Lepa bodočnost se obeta tudi »KREDI« na Srpenici, ki je v letošnjem letu dobila 20 milijonov dinarjev, pa se je pokazalo, da bo treba še denarja. Omenimo naj tudi hladilnico v Tolminu, za katero je predvidenih 47 milijonov dinarjev. V Kobaridu raste moderna si-rarnica, ki je prav zdaj dobila še 50 milijonov dinarjev. V Kobaridu gradijo tudi kmetijsko šolo, Čevljarsko podjetje »Jelen« se je preselilo v nove ugodnejše prostore na bregu Tolminke. Najpomembnejše pa je, da so začeli letos pre-urejati separacije idrijskega rudnika. Sam rudnik je iz lastnih sredstev že dokončal mehanično delavnico. Začela so se tudi že dela za

ZA NAPREDEK POLJEDELSTVA V OBČINI SEČOVLJE

Ves problem, o katerem bi radi govorili v tem članku, je obsežen z ugotovitvijo, da je osnovna naloga kmetovalcev v sečoveljski občini, če hočejo dvigniti kmetijsko proizvodnjo na primerno višino, združevanje zemljišč in ustvarjanje večjih zemljišnih površin, ki dovoljujejo smotrno obdelavo. To živo potrebo ne čutijo samo strokovnjaki, marveč o tem razpravljajo že zelo širok krog ljudi — kmetovalcev tega področja. To je tudi razumljivo, ker ne samo strokovnjaki, marveč vsak preprost človek lahko vidi, da je to bistveni ukrep za veliko olajšanje dela in s tem seveda za povečanje kmetijske proizvodnje, ki danes še daleč ne zadovoljuje. Če bi ostalo tako stanje, kot je danes, ni mogoče misliti na kakšne spremembe. Za boljše razumevanje problema ne bo odveč, če si malo ogledamo današnji položaj.

Večji del obdelovalne zemlje, na kateri žive in jo obdelujejo kmetovalci Sečovelj, leži okrog doljnega toka reke Dragonje in potoka Valdermige. Celotno področje je posejano z mnogimi parcelicami različnih oblik in velikosti. Med njimi so čez in čez prepleteni še številnejši kanali, ki v glavnem ne odgovarjajo svojememu namenu, ker so povečini zasuti z zemljo in raznimi odpadki. Okrog teh majhnih parcelic na gosto rasejo trsi in vrbe — če gledaš vse skupaj od daleč, bi lahko mislil, da je zapuščeno, nekultivirano močvirno področje. Da kmetje lahko pridejo do svojih parcel, morajo delati velike ovinke, čeprav poti zavzema-jo velik del površine — niso pa med seboj povezane. Če bi jih povezali, bi obenem pridobili tudi na površini, ker bi s tem odpadle mnoge ne-potrebne stezice.

Razumljivo je, da pod takimi pogoji ni mogoča mehanizirana obdelava, nemogoče je sistematično urediti različne agrotehnične ukrepe, ki so osnova za dvig proizvodnje. Zaradi vsega tega je nujno izvršiti komasacijo zemljišč in zasaditi na večjih površinah vinsko trto, sadno drevje in vrtno kulturo, zlasti zelenjavo. Tega seveda ni mogoče izvršiti naenkrat, ker se dosedanje kul-ture ne dajo čez noč odstraniti. Nove nasade bi bilo treba uvajati postopoma in trdno kontrolirati obnovo.

Kmetijska zadruga v Sečoveljah in občinski ljudski odbor sta ob splošni pomoči kmetovalcev že začela s prvimi ukrepi. Sklenili so, da bodo omenjene ukrepe začeli izvajati najprej na tako imenovanem predelu Boiazi. Tam so večje površine prazne zemlje, ki je do zdaj bila neuporabljiva, ker je zaradi slabe drenaže bila skoraj vse leto pod vodo. Z regulacijo Dragonje in Valder-niga je bila odstranjena nevarnost

poplav, razen tega pa je tudi Kme-tijska zadruga na predlog tovariša Kastelica odločila nekaj sredstev za izkop nekoliko manjših kanalov in potrebnih komunikacij. Tako bodo dobili veliko površino plodne zemlje, ki jo bodo zaradi njenega lepega položaja v bližini vode porabili za go-jitev povrtnine in zelenjave za pre-hrano.

Na osnovi novonazdelane katastrske mape in medsebojnim dogovorom zainteresiranih kmetov in Kmetijske zadruge bodo na tem področju na-pravili iz vrste nepravilnih parcel veliko strnjeno zemljišče med seboj povezanih parcel, na katerem bodo lahko uporabili vse nove pridobitve kmetijske znanosti. Na šestnajstih hektarjih doslej neuporabljive zemlje bo v prihodnje raslo na tisoče pap-rik, paradiznikov, itd. Da bi bilo v poletnih mesecih zagotovljeno za nasade dovolj vode, je Kmetijska za-druza naročila umetni razpršilec, ki bo črpal vodo iz Valdemiga in jo v obliki dežja posredoval žejnemu rastju. To bi bil torej začetek, tre-ba pa bi bilo začeti akcijo postopoma nadaljevati in jo razširiti na vse področje.

V. I.

Tako je prav

Ob Dnevu republike so delega-cije Društva bivših političnih pre-ganjencev obiskali več starih pro-tifašističnih borcev in družin, ki so prav posebne trpele v dobi nacifašistične okupacije. Starega zasluž-nega borca Antona Bernetiča, ki je težko bolan in živi v Rižani, je obiskala najprej delegacija iz ob-čine Dekani, ki jo je vodil tov. Obad Dušan. Prišli sta k Berneti-ču za tem še delegacija iz Gabro-vice, ki sta jo sestavljala tov. Pur-ger Jože in Ivančič Andrej, brat pok. Luke, znanega organizatorja narodnoosvobodilnega gibanja v Istri, ki so ga leta 1944 ubili Nem-ci in končno tudi delegacija iz Ko-pra, kateri se je v Rižani pridru-žil Iskra-Ivan Cah. Tako zanima-nje za stare borca je bolnega Ber-netiča vidno ganilo.

Obiskali so tudi Rozalijo Koc-jančič, vdovo po pok. tov. Marku Vincencu Kocjančiču, ki je l. 1944 junaško padel v boju proti fašistič-ni škvadri iz Kopra s tem, da si je sam vzel življenje, ko je bil obko-ljen in mu je zmanjkalo municije. Tov. Marko je bil na Koprskem duša narodnoosvobodilnega giba-nja. Njegova žena prejema po mo-žu majhno pokojnino. Poleg sina, ki dela, ima hčerko, ki bolega že več let. Družina Kocjančič je do-bila ob tej priložnosti skromno da-rilo. Tako je prav. Stari borci in vsi tisti, ki so bili v narodnoosvo-bodilnem boju, zaslužijo največjo skrb. Zdaj, ko smo svobodni, je naša dolžnost, da jim čim bolj olajšamo težave, ki so posledica njihovega boja za svobodo našega ljudstva.

VS

Razprava o komunah

Med najvažnejšimi vprašanji, ki vzbujajo tudi na Tolminskem ve-liko zanimanje, je razpravljanje o komunah. Ljudi po oddaljenih gor-skih vasesh skrbi, kako bodo opravljali tiste najnujnejše zadeve, če bodo pripadali kakim oddaljenim komuni. Še tako se težko odločijo za kako pot v sedanja središča, Idri-jo, Cerkljo, Most na Soči, Tolmin, Grahovo in druge. Kot sedaj ka-že, se bodo najtežje odločili pre-bivalci občine Cerkljo. Nekatere vasi so za priključitev k Idriji, druge pa k Tolminu, nekateri pa se sploh ne morejo odločiti. Samo Cerkljo s svojimi 27 vasi bi se težko razvijalo kot komuna. Če gre za oddaljenost, potem je bližje v Idrijo, ki je od Cerklje oddaljena 20 km, medtem ko je Tolmin nad 30 km daleč. Treba bo vsekakor, da bodo tamkajšnji prebivalci upoštevali gospodarske možnosti ob-stoja bodoče komunice.

V Gornji soški dolini so za to, da bi bile komune v Bovcu in v Kobaridu. Tako kaže, da bodo za-enkrat na Tolminskem štiri komu-ne in sicer: V Bovcu, Kobaridu, Tolminu in Idriji. Katera bo peta, če sploh bo, pa še ni jasno. Gre za Most na Soči, ki je oddaljen od Tolmina le 5 km in za Cerkljo. Po končani razpravi, ki je sedaj po vasesh cerkljanske občine, se bo šele dokončno videlo, kam se bodo prebivalci odločili.

Kulturne prireditve v Kopru Nova Magajnova knjiga pravljic

V Kopru je koncert ali kulturna prireditev, razen gledališke predstave, prava redkost. Velika praznina zeva od ene glasbene prireditve do druge. Zato pa lahko ta mesec za beležimo obilno žetev: tri javne radijske koncerte, gostovanje Zveze kulturnih delavcev Jugoslavije, pa še dve gledališki predstavi. Upamo samo, da za sedmimi debelimi kramami ne bo prišlo sedem suhih.

Jugoslovanski umetniki, združeni v Zvezi sindikatov kulturno-umetniških ustanov Jugoslavije, so organizirali turnejo v počastitev priključitve primorskih krajev k domovini in v počastitev Dneva republike. Ugodni jugoslovanski umetniki so priredili šest prireditev za prebivalstvo in štiri za pripadnike JLA. Gostovali so v Postojni, Piranu, Kopru, Skofljah, Izoli, Umagu in Bujah, ob vrnitvi pa še v Ljubljani.

Odkrito si lahko priznamo, da takega večera v Kopru še nismo doživeli; saj so se nam tudi predstavili naši najvidnejši umetniki. Vjekoslav Afrić, znani igralec in režiser, zdaj filmski delavec in dramski pedagog v Beogradu, je obenem tudi predsednik sindikata Zveze kulturnih delavcev Jugoslavije. Imel je pozdravni govor, v katerem je s toplimi besedami pozdravil prepolno dvorano. Vjekoslav Afrić nam je pozneje tudi recital odlomek iz Dostojevskega romana »Idiot«, Marsikdo, ki je bral »Idiota« ni dojel tega, kar je dojel ob Afrićevi recitaciji. Umetnik je posredoval umetnino. Drugo nepopisno čudovito doživetje je bila za nas Marija Crnobori, prvakinja Jugoslovanskega dramskega gledališča. Recitala je monolog iz zadnjega dejanja Goethejeve »Ifigenije na Tavridi« in pesem Mate Balota »Sipe piva«. Čeprav so to bili drobci, jih je ustvarila z veliko umetniško sugestivnostjo in so nas globoko pretresli. V isti vrsti s temi velikimi umetniki je tudi prvak naše ljubljanske Drame Stane Sever, ki je recital Prešernovo »Zdravljico« in Cankarjevo »Lepo našo domovino«.

Stane Sever nam je znova dokazal, da je velik umetnik in neprekosljiv poudarjalec naših genijev: Prešerna in Cankarja. Član Jugoslovanskega dramskega gledališča iz Beograda Branko Pleša je recital dva monologa iz Shakespearejeve drame »Romeo in Julija«. In če nas v prvem dejanju ni tako zelo prevzel, mu je v drugem monologu uspelo, da nas popolnoma prepriča. Pred seboj nismo več videli elegantnega mladeniča v fraku, ampak obupane Romea ob grobu ljubljene Julije. V dramsko recitativnem delu sporeda moramo omeniti še Meri Boškovo, članico dramskega gledališča v Skopju. Recitala je Šopova »Pesma na Tito«. Čeprav nismo razumeli vseh besed in podrobnosti makedonsčine, sta nas prepričala umetniška iskrenost in izraz.

Prav na posebnem mestu moramo omeniti narodne plesne v izvedbi makedonskega plesnega ansambla »Tanec« iz Skopja. Plesali so: Nevestinsko kolo, Teškoto, Bre Djučin, Baranjsko humoresko, Šopsko petorko in Sabor makedonskih igar. Ta ansambel je umetniška plesna skupina, ki je na izredno visokem nivoju, o čemer nam pričajo tudi njihovi uspehi v tujini, kjer jih ocenjujejo s samimi superlativi. To, kar pleše »Tanec« niso samo navadni, dokumentarni folklorni plesi, ampak je umetniška obdelava z vsebino in poanto, ki pa ne izgubi dokumentarne vernosti narodnega blaga. Dovišene plesne slike so nas osvojile s svojo emocijo in svojevrsnim ritmom. Iz tega okvira je izpadla edina

GIMNAZIJSKI PEVSKI ZBOR V AJDOVSCINI — NAGRAJEN

Na Primorskem je dobro poznan gimnazijski pevski zbor iz Ajdovščine, ki ga vodi profesor Cene Matičič. Zbor ima 70 mladih pevcev in pevke. Ustanovljen je bil maja 1954. Od ustanovitve do danes je imel že 30 nastopov. Priredil je nad 20 samostojnih koncertov in sodeloval pri vseh proslavah v domačem kraju. Nastopal je v Solkanu, v Črnem vrhu nad Idrijo, v Renčah, v bolnišnici za kostno TBC v Sempetru, na Čolju, v Idriji, v Logatcu, v Postojnski jami, v Tomaju, v Sežani in drugod.

Okrajni odbor je ta zbor nagradil s 40.000 dinarji za poudarjalno delo pri širjenju naše lepe pesni.

Milko

nole Baranjska Humoreska, ki je kljub svoji efektivnosti tudi žela najmanj aplavza.

Daleč pod ravnijsko dramsko-recitativnega dela sporeda je bil glasbeno-pevski del. Toda to ni bila krivda izvajalcev, saj so bili prav tako naši reprezentativni umetniki, ampak krivda je bila v izbiri sporeda. Saj nihče ne more trditi, da pomenijo operne arije Verdija in Puccinija v glasbi to, kar pomeni v drami Shakespeare, Cankar ali Dostojevski. Z velikimi skoki smo morali preusmeriti svoja čustva iz Romea in Ifigenije na Travijo in Trubadurja, pa zopet na Idiota in Tosca. Na isti ravni pa bi ostal ves spored, če bi sestavljali sporeda uvrstili v glasbeni del koncertne arije in samospelve, saj imamo med temi tudi bogato slovensko in zlasti jugoslovansko zakladnico. Drugo je, če je napovedan večer opernih arij (n. pr. III. javni radijski koncert), potem se človek na tak spored pripravi in ga z veseljem pozdravi. Operne arije so peli: sopranistka Blianka Dežman in baritonist Milivoj Belavić iz Zagreba, altistka Branka Djordjević iz Sarajeva, tenorist Aleksander Marinković iz Beograda ter sopranistka Vanda Gerlović iz Ljubljane. Občinstvo je toplo pozdravilo zlasti Vando Gerlović, ki je pela arijo iz II. dejanja »Madame Butterfly« ter duet iz II. dejanja »Aida«, ki sta ga pela Vanda Gerlović in Milivoje Belavić.

V glasbeni del sporeda sodi še nastop okteta doma CD JLA iz Beograda, ki je zapel pet slovenskih pesmi. Občinstvo je lepo ubrano petje slovenskih fantov iz Beograda burno pozdravilo.

Omeniti moramo še baletni nastop Gill Elis in Nenada Lhotke, članov beograjskega baleta, ki sta temperamentno in prepričljivo plesala »Mrtvaški ples« Saint-Saësa.

Za velik umetniški užitek je občinstvo jugoslovanske umetnike nagradilo s spontanin in dolgotrajnim ploskanjem. Ni treba posebej poudarjati, da bi bili zelo srečni, če bi jih lahko kmalu zopet pozdravili v naši sredi.

Z. L.

V počastitev Dneva republike je Radio Koper organiziral svoj tretji javni koncert, ki ga je izvedel orkester Slovenske filharmonije iz Ljubljane s sodelovanjem opernih pevcev: mezzosopranistke Cvetke Součkov, tenorista Mira Stupica in basista Danila Merlaka. V primeri s prejšnjim koncertom je predstavljala ta večer prijetno presenečenje, ki bi bilo morda ob bolj urejeni dvorani še toplejše in prijetnejše. Vsekakor je nekurenja, hladna dvorana koprškega gledališča vplivala tako na izvajalce, kakor tudi na poslušalce. V orkestru se je to poznalo zlasti pri pihalih in trobilih, ki niso mogla urediti svoje intonacije, tako da je prišlo mestoma do manjših netočnosti. Vendar pa to ni bistveno vplivalo na izvedbo koncerta, ki je bil v glavnem posvečen operni glasbi.

Koncertni del sporeda se je pričel z Verdijevo uverturo k operi »Sicilijanske večernice«. Kljub nekaterim ritmičnim in intonacijskim pomanjkljivostim je skladba zazvenela v vsej svoji polnosti in umetniški vrednosti. Dirigent Jakov Cipci, ki je dirigiral ves koncert, je dal Verdijevo glasbi tolikanj poleta, obenem pa tudi toliko osebne topline, da je poslušalstvo v hipu našlo tesen in neposreden stik z izvajalci.

Nadaljnji del sporeda so izvedli operni pevci, od katerih je prvi nastopil basist Danilo Merlak, ki je zapel arijo Don Basila iz Rossinijevega »Seviljskega brivca« ter arijo Gremina iz opere »Evgenij Onjegin« Petra Iljiča Čajkovskega. Merlaka odlikujeta bogat tonski register in lepa glasovna barva. Kljub temu, da je nekajkrat izpadel iz ritma, je bil vtis, ki ga je zapustil, izredno močan in prepričljiv. V drugem delu koncerta je zapel še Mefistovo pesem o denarju in Gounodove opere »Faust«, kjer so še bolj prišlo do izraza njegove glasovne sposobnosti.

Drugi solist, ki je nastopil na tem večeru, je bila mezzosopranistka Cvetka Součková. Kvaliteta in glasovna kultura njenega petja sta prišli do izraza predvsem v zadnjem delu koncerta, kjer je brezhibno podala arijo Grete iz Massenietove opere »Werther«. Naj poudarimo, da je to ena najtežjih in najzahtevnej-

ših pevskih vlog v svetovni operni literaturi. Skoraj enakovredni sta bili tudi arija iz Verdijevega »Trubadurja« in Bizetove »Carmen«, ki ju je pevka zapela v prvem delu koncerta.

Tretji solist je bil tenorist Miro Brajnik, ki je zapel na tem večeru prav tako tri operne arije, in sicer: arijo iz Puccinijeve »Tosce«, iz Donizettijeve »Lucie Lamermoor« ter arijo Lenskega iz »Evgenija Onjegin« skladatelja Čajkovskega. V vseh treh arijah se je predstavil kot pevec izrednih glasbenih sposobnosti, ki ga še posebno odlikuje smisel za dramatično oblikovanje posameznih vlog.

Poleg »Sicilijanskih večernic« je orkester Slovenske filharmonije samostojno izvedel pod vodstvom dirigenta Jakova Cipcija še suito iz baleta Hrestač Petra Iljiča Čajkovskega ter — za zaključek — »Belo krajino« Marjana Kozine.

Vsekakor je hvaljevredna iniciativa uprave Radia Koper, ki si je z organizacijo takih koncertov nadela težko nalogo nuditi koprskemu občinstvu kvalitetne glasbene sporede, želimo le — kakor je dokazala tudi udeležba občinstva — da bi bilo več takih večerov.

Vladimir Lovec.

„Stojan Mutikaša“ in še kaj

V zadnjem času so se začeli pojavljati na naših platnih domači filmi v večjem številu kot doslej. V tem tednu bomo videli »Stojana Mutikaša«, delo režiserja Fedorja Hanžekovića, ki ga poznamo kot režiserja »Bakcnjeka«. Zda se je odločil prikazati mostarsko čaršijo v zadnjem desetletju prejšnjega stoletja, pojav, ki ga imamo zdaj za izumrlega, ki je pa še v predvojni Jugoslaviji igral veliko vlogo. Ta film nam pripoveduje o revnem vaškem mladeniču, ki je

Mira Stupica v filmu »Stojan Mutikaša«

s svojimi ne ravno najlepšimi sposobnostmi postal najbogatejši trgovec v mestu. Toda to mu še ni dovolj, zagospodovati hoče tudi vsem njemu enakim. Temu svojemu pohlepu po denarju in oblasti žrtvuje vse — prijatelje in celo edino ljubico. Toda končno propade: uničili so ga tisti, ki jih je hotel uničiti.

Film je izdelan po istoimenskem romanu srbskega pisatelja Čorovića. Glavni vlogi igrata Dušan Janičević in Mira Stupica, ki sta — kot trdijo kritiki — zaigrala doslej najbolje od vseh naših filmskih igralcev.

Ni še dolgo, kar je bila premiera tega filma, pa vendar bo kmalu dokončan naslednji film domače proizvodnje. Pravkar je sporočil Triglav-film, da je posnet najnovjši, edino in prav slovenski film, ki še nima naslova. Sestavljajo ga tri med seboj vsebinsko popolnoma ločene zgodbe, ki jih med seboj povezuje ena sama stvar: voda. Take filme imenujejo v tujini omnibus. Prva zgodba ima naslov »Na valovih Mure« (režiral Pretnar), druga je »Hudičeva čiljasta« (režiral Kavčič) in tretja »Vodnjak« (režiral Kosmač). Čim bodo končali montažo, bo premiera.

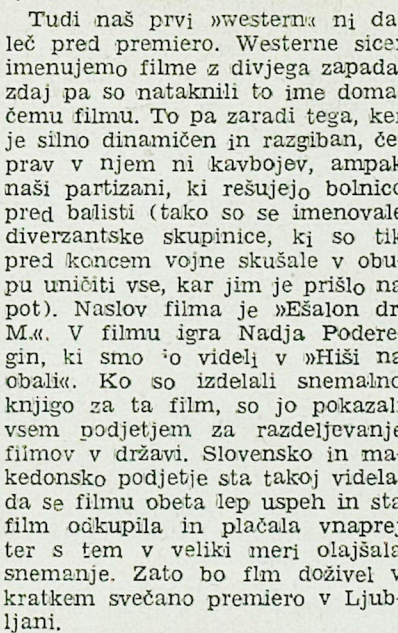
Režiser Krešo Golik, ki je režiral prvi domači zabavni film »Plavi 9«, končuje film »Deklica in

hrista«. Godi se v času med obema vojnama v Dalmatinskem Zagorju in pripoveduje o revnem dekletu in njenih ljubezih: prvi je bolni Ivan, drugi ji je bolj prijatelj kot ljubček, Bojan, tretji pa grobi in nasični gospodarjev sin, ki hoče pri njej le tešiti svoje strasti.

Skoraj v rekordnem času je UFUS posnel film »Ona dva«. Vsi zunanji posnetki so bili namreč napravljeni v letošnji jeseni. To je zgodba iz NOB in so jo snemali v oddaljeni vasi pri Zvorniku. Zanimivo je, da v filmu igrajo skoraj izključno domačini, ki so jim kar pred kamero povedali, kaj naj zaigrajo. Pravijo, da so se zelo izkazali.

Tudi naš prvi »western« ni daleč pred premiero. Westerne sicer imenujemo filme z divjega zapada, zdaj pa so nataknil to ime domačemu filmu. To pa zaradi tega, ker je silno dinamičen in razgiban, čeprav v njem ni kavbojev, ampak naši partizani, ki rešujejo bolnico pred balisti (tako so se imenovali diverzantske skupinice, ki so tik pred koncem vojne skušale v obupu uničiti vse, kar jim je prišlo na pot). Naslov filma je »Ešalon dr. M.«. V filmu igra Nadja Poderegin, ki smo jo videli v »Hiši na obali«. Ko so izdelali snemalno knjigo za ta film, so jo pokazali vsem podjetjem za razdeljevanje filmov v državi. Slovensko in makedonsko podjetje sta takoj videla, da se filmu obeta lep uspeh in sta film odkupila in plačala vnaprej ter s tem v veliki meri olajšala snemanje. Zato bo film doživel v kratkem svečano premiero v Ljubljani.

Javljajo tudi, da je končano snemanje filma »Krvava pot«, ki smo ga snemali v koprodukciji z Norvežani in kaže usodo jugoslovanskih izseljencev v nacističnih taboriščih na Norveškem

Katharine Hepburn v velikem barvnem ameriškem filmu »Afriška kraljica«, ki ga bomo videli ta teden v naših kinematografih. Te dni bodo vrteli tudi ameriški film »Esther Waters« ter angleški film »Pozivnica«.

snov napraviti otroku dojemljivo. V tej novi zbirki nastopata dva mlada junaka: Racko in Lija. Njun stalni spremljevalec je, poleg njunih mam, stric Jaka, ki zna pripovedovati pravljice. Magajna pelje svoja junaka od zanimivosti do zanimivosti in tako postane Racko najprej zdravnik, nato vrvo-hodec, poskuša slikati, se gre s svojimi sovrstniki razbojnik, komedijante, sanja o obisku pri Kralju Matjažu, na počitnicah pri morju sanja o prečudovitem podmorskem svetu in po nekem letalskem mitingu o lepota naše domovine. Končno popelje stric Jaka dva mlada junaka še na Triglav, kjer se navdušujeta ob lepota naših gora. Vmes stric Jaka pripoveduje zgodbe in dogodivščine, ki jih je sam doživel v mladih letih, ali pa, ki jih je svojčas obdelal kot samostojne spise in jih je zdaj spretno taknil v celotno zgodbo. Tako bomo zgodbo o ananasu, o Tarmalinu, o Kostim-hrompu, o moderni Sneguljčici, o zakladu, ki ga je kot otrok kopal ob ruševinah starega gradu, bomo zgodbo o Izamami in končno še pravljico o morski roži.

Kompozicija celotne knjige je prav za prav vpletanje teh zgodb v dogodivščine malega Racka in njegove zveste prijateljice Lije. Seveda nastopajo tudi vsi otročaji iz Opekarske ceste. Z uresničitvijo te zamisli dobi knjiga več ali manj videz harmonične celote, ki na bralca prijetno deluje in ga pritegne.

St.

Naša rojakinja Zinka Kunc-Milanova, stalna članica Metropolitan opere v New Yorku, je doživela ogromen uspeh z uprizoritvijo oper »La Bohème«, »Aida« in »Seviljski brivci«. Prvič v zgodovini so te opere prenašale preko televizijskih postaj. Jugoslovanska umetnica je znova dokazala, da je najboljša dramska sopranistka na svetu.

V »Aidi« je imela svoj prvi nastop v New Yorku balerina Mija Slavenska, bivša baletna prvakinja Zagrebske opere.

MARIJAN BRECELJ:

Igu Grudnu

Ne boš več sanjal, poet?
Zakaj si sklonil glavo?
Cemil
je v srečo tvojem
vse mrtvo?
Zakaj si nastopil
to dolgo pot?

Zastal nam v prsah je
dih;
tako tihi
si se poslovil.

A danes
joče Kras,
ko planila med nas
je vest
o tvoji nagli smrti.

Prehitro si pustil nas same!
Zakaj že ležiš sredi jame?
Kam votle strme ti oči?

Se enkrat bi stopil med nas,
še enkrat zavpil na ves glas —
besedo.

Ne boš nas poslušal, poet?

O, pridi!
V daljavi te čakajo vali srebrni
in jadra bela
in beli galebi...

In tam med breskvami,
med mandeljni
te čaka sončna Nabrežina,
ves ta raj...

O, nikar ne zavrzi spomina
na svoj otroški
maj...

Si slišal te prošnje, poet?
Mar hočeš,
da spet
bom ponavljal?

Se vedno joče Kras
in kliče pevca v vas:

»Pridi,
pridi med nas!«

Ob pesnikovi smrti
30. novembra 1948.

ŽIVLJENJE NA GREBENIH POMJANSKEGA HRIBA

Pri stari postaji v Skocijanu pri Kopru se odcepita dve cesti, desna za Šmarje, leva za Vanganel in Marčezje. Če izberete slednjo in se med špalirjema trstik desno in levo ceste napotite proti Vanganelu, zagleda v daljavi visok hrib z nekaj hišami in zvonikom. To je Pomjan. Ako bolj natančno opazujete hrib, vidite, da izpod njegovega vrha začenejo podolgovati grebenasti izrastki, ki se vlečejo vse do glavne ceste Koper—Vanganel. Ti grebeni so nagosto posejani s hišami in vasi Manžan, Veliki in Mali Centur ter Centurska dolina. Zdi se, kot da so ti izrastki

dobnega kot na sosednem Briču. Lega je tu še bolj ugodna, ker je pobočje pomjanskega hriba na sončni strani.

V Pomjanu gradijo novo šolo. To bo nova pridobitev za vas, ki je dala 26 sinov v NOB. Sredi vasi so svojim padlim postavili lep spomenik. Drugi spomenik bo nova šola. Otroci se bado v tej šoli učili v svojem jeziku, v tistem, za katerega svobodno uporabo v javnem življenju so

skrita med oljkami. Ustavili smo se pri kmetu Furlančiču, ki ni nikoli v zadregi za besedo. Mož je bil v mladosti letih v Ameriki, v prvi svetovni vojni pa ujetnik v Rusiji.

Manžanu so položile temelje tri družine: Furlančič, Gonjač in Hrvačini. Prve tri hiše so imele okna z okroglimi gornjim delom. Nona je večkrat pravila Furlančiču, ko je bil še otrok, kako je bilo v njenih mladostnih letih. Nona so rekali Hlajica in je prišla s Krasa. Takrat so v Manžanu redili veliko ovac. Ob nedeljah so jih pasli veliki in mali. Pasti so začeli pod Pomjanom. Od tam so se

padli številni borci tudi iz bližnje okolice.

Pomjan je poleg drugega še izredno lep, in privlačna turistična točka. Z njegovega vrha je krassen razgled na grebenasta pobočja, ki so vasa prepusana z voznihi. Po dolini se vleče bela cesta vse do Kopra, ki je tam od daljavi ob morju.

V ROJCIH IN VELIKEM CENTURJU

»Naši predniki so slabo napravili, ker so vas zgradili na tem grebenu, nam je potožil kmet, ki je pred hlevom nakladal gnoj na voz.

»Zakaj, saj ste vendar na lepem in razglednem prostoru,« smo se začudili.

»To je že res, toda kaj pomaga lep razgled, ko pa vsa vas trpi zaradi pomankanja vode. Če bi bila le kakih 200 metrov nižje, bi imeli dovolj vode. Sedaj jo moramo vsako poletje po več mesecih voziti iz Rokave, dober kilometer in pol daleč. Kakih 200 metrov vodoravno od vasi imamo majhen studeneč, ki nam daje vodo, kadar je dovolj dežja. Mogoče bo prišlo kdaj do ureditve naše želje, da bi dobili vodo iz velikega vodovoda od Rižane.

V Velikem Centurju so se ljudje oddahali. Voda jim teče sredi vasi v veliko korito, še nižje v vasi pa iz pipe. Korito so pred burjo zavarovali s visokim zidom in še pokrili.

Poleg korita pa je še vedno staro napajališče — mlaka, kjer je polno unazane vode, ki se nateka iz vaških kanalov. Lahko bi tu tako napravili, kot so napravili v zasečku Rov pri Krikavah. Izsušili so nekdanjo mlako in sredi te zgradili dolgo betonsko korito, ki služi za napajanje živine. V korito priteka voda iz rezervuarja, ki so ga zgradili malo višje. Tako so tudi živini preskrbeli čisto in zdravo vodo.

Veliki Centur ima izredno ugodno lego za sadjerejo. Ob glavni vaški cesti je velik sadovnjak samih hrusk. Tako obloženih oljk nismo videli v nobeni drugi vasi kot tu. Veje se kar upogibljejo pod težo temnoploavih sadov. Vidi se, da prebivalci zelo skrbijo za oljke, saj je zemlja pod njimi lepo obdelana in posejana s pšenico.

Prej kot gremo naprej, moramo zapisati še en vtis. Pri vseh ljudeh na sedmih grebenih pomjanskega vrha smo opazili težnjo po gospodarskem napredku. To je treba pohvaliti in podpreti.

BEPO — »GUCIČ« V MALEM CENTURJU

Dobrodušen star možiček je stal pred hišo, ko smo prišli na skrajni konec vasi. Ko smo ga vprašali, če mu je kaj znano, da so pred leti našli v ruševinah nekdanje rimske naselbine pod vasjo zaklad, nas je nekako nezaupno pogledal:

»Ali bi radi tudi vi kopali? Pra-

vijo, da je doli v gozdu še zakopan velik zaklad. Jaz sem večkrat mislil, da bi ga šel iskat, če bi vedel, kje naj kopljem. Sedaj nimam več toliko moči, ker bado lenuhal mene zakopali. Slisal pa sem, da so pred več kot sto leti res našli tam doli zaklad. Bilo je veliko zlatnikov in si je tisti, ki ga je našel, potem zgradil veliko hišo, pa mu je še precej ostalo. Po drugi svetovni vojni so na njej njivi tam blizu našli več kilogramov bronastih »patakonov« rimske denarja.

Poslovili smo se od možička in se kar po bližnji spustili v Centursko dolino. Mehko jesensko vreme je ljudem izbavilo v vinograde. V skupinah so s širokimi kopачami delali v vinogradih, drugi pa obrezovali in prerezovali trte. Spomnili smo se pripovedovanja starega »Guciča« in primerjali delo teh ljudi. Ti ne sanjajo o bogastvu in zakladih, temveč z delom ustvarjajo zaklade, ki jih bo iz zemlje privabila njihova prihodnost v obliki težkih grozdov in zlatonuminih klasov pšenice.

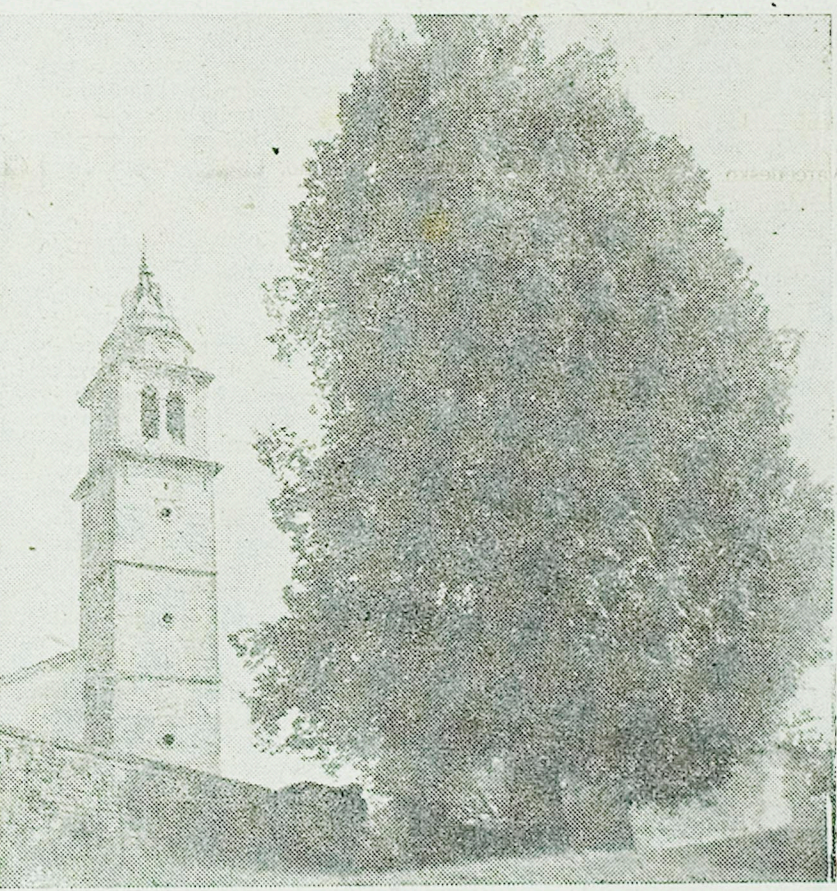
P. A.

Grad v Semedeli pri Kopru

Brkini v davnih časih

Ce gremo po glavni cesti iz Trsta proti Reki, bomo imeli nekeje za Herpeljami na svoji desnici severni del Cicarje, na levi pa Brkine.

Predniki sedanjih prebivalcev Brkinov so prišli z dolenske strani in se ustavili vzdolž meje Krasa, ki je bil tedaj že gosto naseljen.

Mogotna lipa na Pregarju v Brkinih

Po podjarmljenju Slovencev po Frankih, to je ob prvi organizaciji frankovskih mejnih grofov, so Brkini pripadali Istri, ki so jo Franki leta 788 pridobili od Bizantinov. Ko je v 9. stoletju prišlo do delitve frankovske države, so Brkini skupno z Istro sicer pripadali Italiji, hkrati pa so se čedalje bolj povezovali s Koroško in Bavarsko, v 10 stoletju pa tudi s Kranjsko. Leta 1077 so Brkini prešli pod oblast oglejskega patriarha, ki si je pridobil položaj istrskega mejnega grofa. Medtem je začel vse bolj pridirati vpliv Benetk in goriških grofov. Največja postojanka slednjih v Brkinih je bil grad na Colacu. S te točke so goriški grofoje čvali prehod od Brkinov čez Cicarje proti Buzetu.

Leta 1312 je prišlo do druge delitve goriško—tirolskega ozemlja. Tedaj je del Brkinov, ki je spadal pod novogorjsko gosposko, ostal v posesti goriške vojve. S tem se je odcepil od istrske posesti goriških grofov. Eden izmed teh, Henrik Goriški, je leta 1426 zastavil novogorjsko gosposko tržaški občini in tako so Brkini prvič

posredno prišli pod habsburško oblast, kateri se je bil podredil Trst. Brkini niso ostali dolgo pod Habsburžani. Leta 1463 je nastal spor med Trstom in Benetkami, zato ker so kranjski trgovci trgovali z beneškim Koprom kakor z avstrijskim Trstom. Ko je avstrijski cesar Frid-

rich v Brkinih so dolgo gospodarili razni tuji zemljiški gosposke kot na primer Bonomo, Deleo, Damian in Ratschauer. Brkinski podložniki so jim tlačili čela stoletja. Med najvidnejše fevdalne rodbine, ki so organizirale v Brkinih, spada tudi gosposkova Marenzi. Pulpilo Marenzi si je kot zakupnik novogorjske gosposke sredi 17. stoletja postavil grad Dulna pri Odolini.

Brkinski kmetje so morali plačevati zemljiški gosposki velike davjate. Tako so novogorjski podložniki dajali na vsak grunt letno okrog 30.000 din v današnji valuti. To so plačevali v denarju, deloma v žitu. Razen tega so dajali desetino in coravljali tlako. Novogorjska zemljiška gosposka je tedaj bila daleč na okrog znana kot zelo oduška in nasilna. Med najbolj proslule nasilneže na sta spadala brata Ruprecht in Julij iz beneške rodbine Gavardo. Kmetje so se zamana obračali na avstrijske cesarje s prošnjami, da bi se zavzeli zanje in omili njihovo težko gospodarsko in socialno stanje. Zanimajoč vtis je, da so se v 19. stoletju prišli do delitve frankovske države, so Brkini skupno z Istro sicer pripadali Italiji, hkrati pa so se čedalje bolj povezovali s Koroško in Bavarsko, v 10 stoletju pa tudi s Kranjsko. Leta 1077 so Brkini prešli pod oblast oglejskega patriarha, ki si je pridobil položaj istrskega mejnega grofa. Medtem je začel vse bolj pridirati vpliv Benetk in goriških grofov. Največja postojanka slednjih v Brkinih je bil grad na Colacu. S te točke so goriški grofoje čvali prehod od Brkinov čez Cicarje proti Buzetu.

Leta 1312 je prišlo do druge delitve goriško—tirolskega ozemlja. Tedaj je del Brkinov, ki je spadal pod novogorjsko gosposko, ostal v posesti goriške vojve. S tem se je odcepil od istrske posesti goriških grofov. Eden izmed teh, Henrik Goriški, je leta 1426 zastavil novogorjsko gosposko tržaški občini in tako so Brkini prvič

posredno prišli pod habsburško oblast, kateri se je bil podredil Trst. Brkini niso ostali dolgo pod Habsburžani. Leta 1463 je nastal spor med Trstom in Benetkami, zato ker so kranjski trgovci trgovali z beneškim Koprom kakor z avstrijskim Trstom. Ko je avstrijski cesar Frid-

rich v Brkinih so dolgo gospodarili razni tuji zemljiški gosposke kot na primer Bonomo, Deleo, Damian in Ratschauer. Brkinski podložniki so jim tlačili čela stoletja. Med najvidnejše fevdalne rodbine, ki so organizirale v Brkinih, spada tudi gosposkova Marenzi. Pulpilo Marenzi si je kot zakupnik novogorjske gosposke sredi 17. stoletja postavil grad Dulna pri Odolini.

Brkinski kmetje so morali plačevati zemljiški gosposki velike davjate. Tako so novogorjski podložniki dajali na vsak grunt letno okrog 30.000 din v današnji valuti. To so plačevali v denarju, deloma v žitu. Razen tega so dajali desetino in coravljali tlako. Novogorjska zemljiška gosposka je tedaj bila daleč na okrog znana kot zelo oduška in nasilna. Med najbolj proslule nasilneže na sta spadala brata Ruprecht in Julij iz beneške rodbine Gavardo. Kmetje so se zamana obračali na avstrijske cesarje s prošnjami, da bi se zavzeli zanje in omili njihovo težko gospodarsko in socialno stanje. Zanimajoč vtis je, da so se v 19. stoletju prišli do delitve frankovske države, so Brkini skupno z Istro sicer pripadali Italiji, hkrati pa so se čedalje bolj povezovali s Koroško in Bavarsko, v 10 stoletju pa tudi s Kranjsko. Leta 1077 so Brkini prešli pod oblast oglejskega patriarha, ki si je pridobil položaj istrskega mejnega grofa. Medtem je začel vse bolj pridirati vpliv Benetk in goriških grofov. Največja postojanka slednjih v Brkinih je bil grad na Colacu. S te točke so goriški grofoje čvali prehod od Brkinov čez Cicarje proti Buzetu.

Leta 1312 je prišlo do druge delitve goriško—tirolskega ozemlja. Tedaj je del Brkinov, ki je spadal pod novogorjsko gosposko, ostal v posesti goriške vojve. S tem se je odcepil od istrske posesti goriških grofov. Eden izmed teh, Henrik Goriški, je leta 1426 zastavil novogorjsko gosposko tržaški občini in tako so Brkini prvič

posredno prišli pod habsburško oblast, kateri se je bil podredil Trst. Brkini niso ostali dolgo pod Habsburžani. Leta 1463 je nastal spor med Trstom in Benetkami, zato ker so kranjski trgovci trgovali z beneškim Koprom kakor z avstrijskim Trstom. Ko je avstrijski cesar Frid-

rich v Brkinih so dolgo gospodarili razni tuji zemljiški gosposke kot na primer Bonomo, Deleo, Damian in Ratschauer. Brkinski podložniki so jim tlačili čela stoletja. Med najvidnejše fevdalne rodbine, ki so organizirale v Brkinih, spada tudi gosposkova Marenzi. Pulpilo Marenzi si je kot zakupnik novogorjske gosposke sredi 17. stoletja postavil grad Dulna pri Odolini.

Brkinski kmetje so morali plačevati zemljiški gosposki velike davjate. Tako so novogorjski podložniki dajali na vsak grunt letno okrog 30.000 din v današnji valuti. To so plačevali v denarju, deloma v žitu. Razen tega so dajali desetino in coravljali tlako. Novogorjska zemljiška gosposka je tedaj bila daleč na okrog znana kot zelo oduška in nasilna. Med najbolj proslule nasilneže na sta spadala brata Ruprecht in Julij iz beneške rodbine Gavardo. Kmetje so se zamana obračali na avstrijske cesarje s prošnjami, da bi se zavzeli zanje in omili njihovo težko gospodarsko in socialno stanje. Zanimajoč vtis je, da so se v 19. stoletju prišli do delitve frankovske države, so Brkini skupno z Istro sicer pripadali Italiji, hkrati pa so se čedalje bolj povezovali s Koroško in Bavarsko, v 10 stoletju pa tudi s Kranjsko. Leta 1077 so Brkini prešli pod oblast oglejskega patriarha, ki si je pridobil položaj istrskega mejnega grofa. Medtem je začel vse bolj pridirati vpliv Benetk in goriških grofov. Največja postojanka slednjih v Brkinih je bil grad na Colacu. S te točke so goriški grofoje čvali prehod od Brkinov čez Cicarje proti Buzetu.

Leta 1312 je prišlo do druge delitve goriško—tirolskega ozemlja. Tedaj je del Brkinov, ki je spadal pod novogorjsko gosposko, ostal v posesti goriške vojve. S tem se je odcepil od istrske posesti goriških grofov. Eden izmed teh, Henrik Goriški, je leta 1426 zastavil novogorjsko gosposko tržaški občini in tako so Brkini prvič

posredno prišli pod habsburško oblast, kateri se je bil podredil Trst. Brkini niso ostali dolgo pod Habsburžani. Leta 1463 je nastal spor med Trstom in Benetkami, zato ker so kranjski trgovci trgovali z beneškim Koprom kakor z avstrijskim Trstom. Ko je avstrijski cesar Frid-

rich v Brkinih so dolgo gospodarili razni tuji zemljiški gosposke kot na primer Bonomo, Deleo, Damian in Ratschauer. Brkinski podložniki so jim tlačili čela stoletja. Med najvidnejše fevdalne rodbine, ki so organizirale v Brkinih, spada tudi gosposkova Marenzi. Pulpilo Marenzi si je kot zakupnik novogorjske gosposke sredi 17. stoletja postavil grad Dulna pri Odolini.

Brkinski kmetje so morali plačevati zemljiški gosposki velike davjate. Tako so novogorjski podložniki dajali na vsak grunt letno okrog 30.000 din v današnji valuti. To so plačevali v denarju, deloma v žitu. Razen tega so dajali desetino in coravljali tlako. Novogorjska zemljiška gosposka je tedaj bila daleč na okrog znana kot zelo oduška in nasilna. Med najbolj proslule nasilneže na sta spadala brata Ruprecht in Julij iz beneške rodbine Gavardo. Kmetje so se zamana obračali na avstrijske cesarje s prošnjami, da bi se zavzeli zanje in omili njihovo težko gospodarsko in socialno stanje. Zanimajoč vtis je, da so se v 19. stoletju prišli do delitve frankovske države, so Brkini skupno z Istro sicer pripadali Italiji, hkrati pa so se čedalje bolj povezovali s Koroško in Bavarsko, v 10 stoletju pa tudi s Kranjsko. Leta 1077 so Brkini prešli pod oblast oglejskega patriarha, ki si je pridobil položaj istrskega mejnega grofa. Medtem je začel vse bolj pridirati vpliv Benetk in goriških grofov. Največja postojanka slednjih v Brkinih je bil grad na Colacu. S te točke so goriški grofoje čvali prehod od Brkinov čez Cicarje proti Buzetu.

Leta 1312 je prišlo do druge delitve goriško—tirolskega ozemlja. Tedaj je del Brkinov, ki je spadal pod novogorjsko gosposko, ostal v posesti goriške vojve. S tem se je odcepil od istrske posesti goriških grofov. Eden izmed teh, Henrik Goriški, je leta 1426 zastavil novogorjsko gosposko tržaški občini in tako so Brkini prvič

posredno prišli pod habsburško oblast, kateri se je bil podredil Trst. Brkini niso ostali dolgo pod Habsburžani. Leta 1463 je nastal spor med Trstom in Benetkami, zato ker so kranjski trgovci trgovali z beneškim Koprom kakor z avstrijskim Trstom. Ko je avstrijski cesar Frid-

rich v Brkinih so dolgo gospodarili razni tuji zemljiški gosposke kot na primer Bonomo, Deleo, Damian in Ratschauer. Brkinski podložniki so jim tlačili čela stoletja. Med najvidnejše fevdalne rodbine, ki so organizirale v Brkinih, spada tudi gosposkova Marenzi. Pulpilo Marenzi si je kot zakupnik novogorjske gosposke sredi 17. stoletja postavil grad Dulna pri Odolini.

Zapiski iz slavnih dni LJUDSKE REVOLUCIJE

Ob 12. obletnici ustanovitve
mestnega odbora OF v Idriji

Idrija je poznana po narodni zvestosti rudarjev, ki so globoko v podzemlju ob svetlobi karbidovk utrjevali ne samo rove, da se niso za njih zasipali, marveč tudi značaje delavcev — proletarcev. Mogoče je malokje primer, da bi bili delavci praznovali prvi maj že takrat, ko po drugih krajih še niso poznali in ne vedeli za ta delavski praznik. Prostor za praznovanje je bil tudi kraj »Pol Rotejce« na križišču cest Idrija—Gorizia—Bela. Zadržiti ob nas opu fašizma so ga praznovali leta 1921. Se je v Idriji nekaj tovarišev, ki so hoteli poslušati predavanja »pokojnega Etlina Kristana. Med temi je tov. Krašna, ki je že s 14 leti hodil na ta predavanja. V letih 1912—1913 je bila rudarska organizacija že tako močna, da je upravi rudnika odredila, kje in kako bodo rudarji praznovali prvi maj. Starejši rudarji se še spominjajo, kako so se na en izmed prvomajskih proslav spopadli z avstrijskimi žandarji, ki so delavcem hoteli iztrgati rdeče zastave. Delavski voditelj tovariš Ivan Regent ve povedati, da so bili železničarji in idrijski rudarji stebel delavskega gibanja v tem delu Primorske.

Idrija ima kljub oddaljenosti od večjih kulturnih središč na Primorskem mogoče prvenstvo v gledališki umetnosti. V rudniškem gledališču so že leta 1850 odigrali v slovenščini Linhartovo igr »Matiček se ženi«, in isto leto jeseni tudi »Tatu v milino«.

Prav gotovo je vsa ta kulturna in politična dediščina pripomogla, da se je v Idriji že zgodaj začelo narodnoosvobodilno gibanje. Že leta 1941 so nekateri delavci navezali prve stike z OF v takratni Jugoslaviji. Izvršili so tudi več akcij, ki so takratnim okupacijskim oblastem vble veliko strahu. Biro komunistične partije v Idriji je uredil svoje vrste in začel z delom. Delo se je zelo razmahnilo, ko je prišel v Idrijo tovariš Jaka Platiša-Franc, doma iz Poč pri Cerknem. Tovariš Platiša je bil zaposlen v Kranju kot kovinarski delavec. Bil je poslan na Idrijsko, da organizira osvobodilno gibanje. Delo je vodil do 18. februarja 1943, ko je bil poslan v Trst in je tamkaj tudi padel.

Mestni biro KP je ustanovil prve odbore OF v Idriji. Platiša je sam prevzel nalogo za organiziranje prvega sestanka. Preko kurirjev je določil dan in kraj sestanka. Sestanek je bil dne 22. novembra 1942 v gozdu na Kovčevem rovu v bližini jase Veličaka. Na sestanek so prišli: Platiša, Franc Medved-Groga, Janez Pirc-Nikolaj, Leopold Berčič, Ivan Gantar in Albin Filipič. Dnevni red sestanka je bil: 1. Ustanovitev mestnega odbora OF, 2. Razdelitev

»Stisnil sem roko, ki nas toliko let brani in vodi v boljšo prihodnost«

Ob svojem obisku v novopriključnih krajih je tov. Tito sprejel v Portorožu tudi delegacijo starih antifasistov, vojni invalidov in vdov NOB. V delegaciji je bil med drugimi tudi tov. Anton Brajnik, 62-letni antifasistični bорец, ki je sprejem takole doživel:

»Obisk maršala Tita v Kopru je bil zame največji dan v življenju, saj sem doživel to, kar sem že toliko let čakal. Stisnil sem roko maršalu Titu, ki nas že toliko let brani in vodi. Držal sem to roko nekaj minut in gledal v obraz človeku in voditelju naših narodov ter mu povedal nekaj besed.

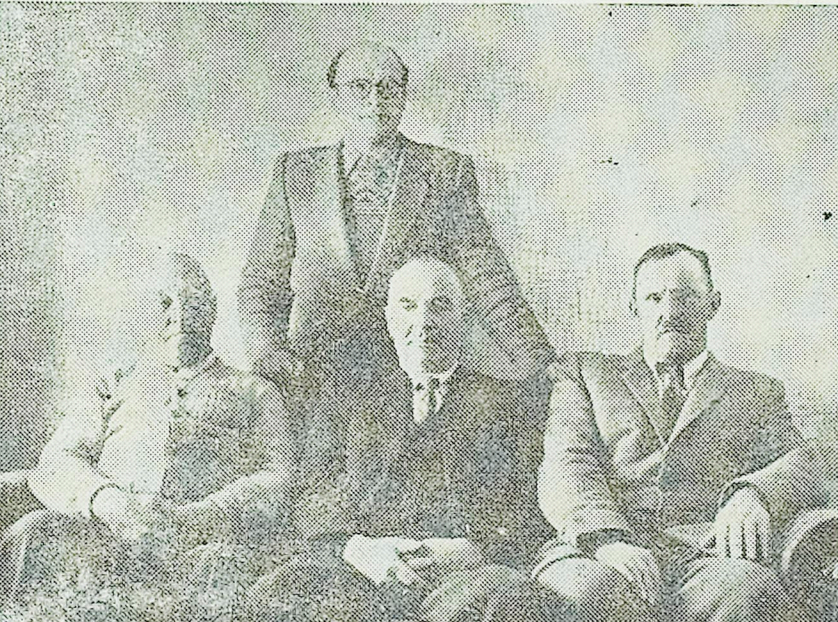
Na jповem, kako se mi je posrečilo, da sem bil deležen take sreče. Po končanem veličastnem zborovanju na Trgu revolucije v Kopru sem bil povabljen na slavnostno kosilo v Portorož. V Palace-hotelu sem se pridružil starejšim antifasistom in vojni invalidom, ki smo vsi želeli videti in pozdraviti voditelja nove Jugoslavije tovariša Tita. V delegaciji nas je bilo sedem tovarišev in nekaj tovarišic, ki smo odšli v manjšo sobo.

Naenkrat zaslišim glas tov. Beltrama: »To je tov. Brajnik.« Pred mano je že stal Tito in me smehljaje gledal. Čakal je, da mu bom kaj spregovoril. To je name napravilo tak vtis, da nisem mogel spregovoriti niti niti besede. Komaj sem se obvladal in vzkliznil: Ljubi tovariši Tito, zdravo! Nato mi je Tito podal roko, katero sem krepko stisnil. Sele nato

funkcij in 3. Razgovor o bodočem delu. Pri volitvah novega odbora OF je bil za predsednika izvoljen tovariš Franc Medved-Groga, ostali pa so sprejeli funkcije intendanta, obveščevalca, blagajničarja in tehničarja. V odsotnosti so določili tovarišico Minko Treven-Milico za delo med ženami in mladino. Ta je nalogo prevzela takoj drugi dan.

Novi odbor OF mesta Idrije je na tistem sestanku sprejel sledeče sklepe: 1. Pospešiti zbiralo akcijo za pomoč partizanom. 2. Nadaljevati med ljudstvom s politično akcijo in ljudem pojasnjevati cilj in namen osvobodilne borbe. 3. Pohajati malodušnost in pesimizem med ljudmi in vcepiti zavest zmage. 4. Zbirati orožje, strelivo, zlasti pa zažigalne bombe za uničevanje sovražnih oklopov in avtomobilov. 5. Iskati zvezo z italijanskimi vojski in širiti med nje v njihovim jeziku tiskane letake. 6. Poživeti in razširiti propagando, tisk in letake. (Tu ni bilo težko, ker je že prej delovala manjša tehnika s ciklostilom in pisalnimi stroji). 7. pospešiti mobilizacijo mladih fantov.

Tako je osvobodilno gibanje v Idriji v tistem jesenskem popoldnevu pred dvajsetimi leti dobilo

Stirje še živeči člani prvega OF odbora v Idriji: Franc Kolenc, Franc Medved - Groga, Janez Pirc - Nikolaj in zadaj Ing. Ivan Gantar.

»organizacijsko obliko. Zborovanji so v mraku odhajali nazaj v mesto, kjer so takoj začeli z delom. Ustanovitev odbora OF v Idriji pomeni velik in važen mejnik v nadaljnjem delu in razvoju osvobodilnega gibanja. V kratkem času se je organizacija tako razširila, da je okupatorja začelo prijemati malodušje in

»Stisnil sem roko, ki nas toliko let brani in vodi v boljšo prihodnost«

Ob svojem obisku v novopriključnih krajih je tov. Tito sprejel v Portorožu tudi delegacijo starih antifasistov, vojni invalidov in vdov NOB. V delegaciji je bil med drugimi tudi tov. Anton Brajnik, 62-letni antifasistični bорец, ki je sprejem takole doživel:

»Obisk maršala Tita v Kopru je bil zame največji dan v življenju, saj sem doživel to, kar sem že toliko let čakal. Stisnil sem roko maršalu Titu, ki nas že toliko let brani in vodi. Držal sem to roko nekaj minut in gledal v obraz človeku in voditelju naših narodov ter mu povedal nekaj besed.

Na jповem, kako se mi je posrečilo, da sem bil deležen take sreče. Po končanem veličastnem zborovanju na Trgu revolucije v Kopru sem bil povabljen na slavnostno kosilo v Portorož. V Palace-hotelu sem se pridružil starejšim antifasistom in vojni invalidom, ki smo vsi želeli videti in pozdraviti voditelja nove Jugoslavije tovariša Tita. V delegaciji nas je bilo sedem tovarišev in nekaj tovarišic, ki smo odšli v manjšo sobo.

Naenkrat zaslišim glas tov. Beltrama: »To je tov. Brajnik.« Pred mano je že stal Tito in me smehljaje gledal. Čakal je, da mu bom kaj spregovoril. To je name napravilo tak vtis, da nisem mogel spregovoriti niti niti besede. Komaj sem se obvladal in vzkliznil: Ljubi tovariši Tito, zdravo! Nato mi je Tito podal roko, katero sem krepko stisnil. Sele nato

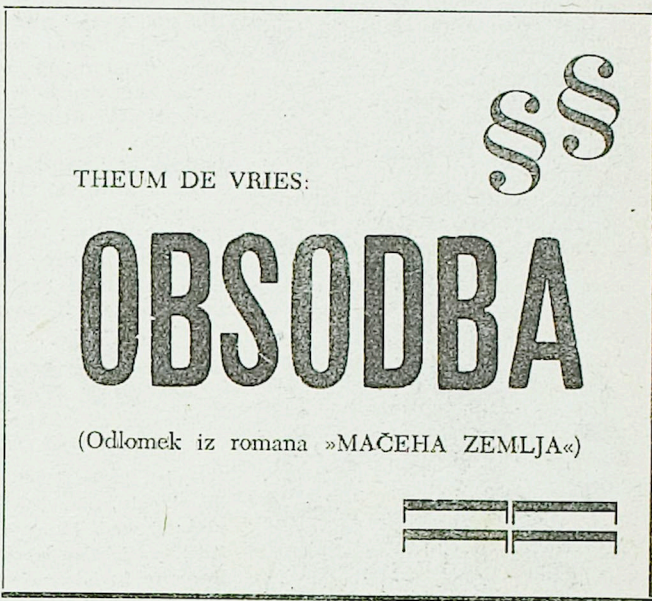
negotovost. Iz dneva v dan je spoznaval, da ne bo več dolgo kos žilavemu in skritemu sovražniku - partizanom, ki so povsod kopali grob fašizmu.

Kot leta 1559, ko je grozila turška nevarnost, ko so bili Turki že v Poštojni ter so se zbrali rudarji skupno s kmeti iz Dolov, Godoviča in Prečnika in ustanovili svojo stražo, so tudi takrat stopili v borbo idrijski rudarji. Čas jim je spregovoril svojo zgodovinsko besedo. Temu klicu se je odzval poleg številnih drugih tudi Jože Mihevc - Rudar, ki je padel kot komendant Vojkove brigade na Ratitovu, sledil mu je rudar Ivan Berčič z vso družino že leta 1942. Ta se je kasneje odklopal pri akciji na rudniške čepke.

Idrija se danes modernizira in spreminja v prijetno mesto. Lani so uredili glavni trg in postavili sredi trga lep spomenik padlim borcem. Zraven starodavne mestne hiše gradijo moderno večnadstropno poslopje. Na mestu, kjer je stala stolna cerkev, bodo zgradili kulturni dom. Mogočno poslopje nekdanje vojašnice preurejajo za bolnico. Ob cesti, ki pelje v Godovič so zgradili več lepih stanovanjskih blokov.

V znamenju tega napredka in spo-

Prizorišče romana »Mačeha zemlja«, ki ga je pred kratkim izdala Državna založba Slovenije v Ljubljani, je Frizija, svojerstna, plodna ravnina, polna prekopov, mlinov na veter, travnikov in gozdov. Svojevrsni so tudi njeni ljudje, Frizi, ki se s svojo govorico in s svojimi šegami zelo ločijo od Holančev, pod katere sodijo državno in upravno. Čas, v katerega je postavil pisatelj dogajanje, je dolga doba šestdesetih let, do leta 1900. Glavni junaki romana so trdi in bogati kmetje Wiarda, ki imajo veliko kmetijo ob morju. Skozi roman zasledujemo vzpon in padec treh generacij tega rodu, heremo celo vrsto zanimivih življenjskih zgodb, ob katerih spoznamo nenavadne človeške nrači in usode, kakor tudi socialno ozadje življenja o tej odmaknjeni deželi.

Dva mladiča drug za drugim, kmalu bo še tretji, so pretekoli vsi vseh v vasi. Toda tokrat ni mladiča na Wiardovini. Tretji mladič je Welmoed Volbeda.

Pred veliko zeleno mizo, kjer čakajo leuwardenski sodniki obtožencevega odgovora, molče stoji Jarig Wiarda. Čemu naj bi govoril? Saj je priznal, kar so hoteli vedeti od njega — »zločin premišljenega uboja« — se glasi obtožba. Morda je to res nameraval. Morda je globoko v duši hotel to smrt. Ničesar ne ve več. Ko so ga vprašali, ali je storil zločin, ki mu ga očitajo, je odgovoril »da«. Zaman so se trudili, da bi izvabili iz njega kak pojasnilo, da bi se branil. Ne bo se branil, kot se ni branil tedaj, ko so prišli orožniki domov ponj. Welmoed Volbeda ni več. Ne Tjalling ne on je ne bosta imela. Tako je prav. To je hotel — ne smrti. Nobeni živi stvari ni želel smrti, to lahko priše. Hotel je uničiti samo srečo, upe, zakon drugega, vse, česar sam ni mogel dojeti. Njemu štirideset državnih tolarjev, Tjallingu pa nevesto? Zato je z bičem udaril po Orlovu, da se je ves divji zaletel v Tjallingov voz. Samo zato.

Naj misli o tem, kar kdo hoče. Jarig ne vidi, kako težak položaj ustvarja sebi in drugim.

Državni tožilec mu počasi prigovorja in ga skuša omehtati, da bi razvnel skrivnost umora. Toda vsak poskus je zaman. Pravzavi se čudijo: takega primera kot s tem temnim kmetom nimajo vsak dan pred seboj. Ljubosumnost. Beseda ne pove dovolj v teh okoliščinah. Morda bi moral sodnik vprašati po motilnevi mladosti, po zapuščeni kosi zemlje, kjer je Jarig podiviljal v viharju in žgočih poletnih prepihi. Vprašati bi moral po materi, s katero se Jarig še vedno čuti zvezan z nevidno popkovino, po trinosnem očetu, ki je navedljal sinu hladno sovraštvo do življenja, dolekar po skrivnostnih zakonih zla sam ni postal njegova žrtev. Toda sodniki ničesar ne slutijo o tem življenju in Jarig molči o njem. V mislih je pri tili materi, ki si skoro ni upala odpreti ust, če je sto korakov od sebe slutila Wychmana, v samotni mladosti in pri svojem edinem tovarišu plavalosem orjaku, ki je bil prekokret in preve preprost, da bi razumel, da Jarig ni bil tuje z uroki, temveč človek, katerega usoda je bila kri Wiardov, ki je divje kipele v njegovih žilah.

Zasliševanje je brezkrizno in njegovega molka si ne znajo razlagati. Tudi krík vesti, ki ga skušajo sodniki izvabiti Jarigu, se ne oglasi. Zato naj bo kazen prierna zločinu.

Jarig Wiarda je v svoji zlobi trmasto zakrknjen. Zagovornika noče, čeprav ga celo Tjalling sili. Jarig je bežno pogledal Tjallingove praske in otekline in hitro okrenil glavo. Nikogar več noče videti. Saj vara vse, najbolj pa sam sebe.

Tudi Jarig Wiarda je človek in tudi zlo ima meje. To je spoznal, ko je bila novembra naposled izročena sodba. Težba sodba, ki jo je sam zakrivil.

Petnajst let ječe. Petnajst let! Tedi jah bom imel šestintrideset! se je ledenomrzlo oglasilo v njem.

Petnajst let! To je več kot polovica njegovega dosedanjega življenja. Jarig se je zavaljal na zatožni klopi in stresel z glavo. Prvič se mu je posvetilo, da je storil nekaj, česar ne more več popraviti. Strašno! In sedaj je prišla kazn. Kot v ogledalu prihodnosti gleda starega moža, kakršnega bo, ko bo zopet prost.

To vendar ne more biti res! Saj ni hotel nikogar ubiti! On... Pobesnelega Jariga so morali s silo odpeljati iz dvorane.

Ko so

Sin in hči

V družinah, kjer imajo otroke moškega in ženskega spola večkrat lahko zapazimo, da hočejo dekli pokazati neko nadmoč nad deklicami. Brat misli, da sestra ni enakovreden tovariš v igri, zato tudi ne mara, da bi se z njim igrala.

Včasih povzroča tako mnenje tudi vedenje same družine. Starši dovolijo dečku več kot deklici, spregledajo njegove napake, močje prav tiste, ki jih pri deklici najbolj obsojajo in jih zato celo kaznujejo. Pri dečkih spregledajo različne obveznosti, ki so jih dolžne izpolniti deklice. Če mora n. pr. sestra pomagati materi v gospodinjstvu in se privajati drobnim hišnim delom, medtem ko nima deček nobenih dolžnosti, se seveda v bratcu budi občutek in zavest, da je več vreden. Sestrica je mogoče tudi bolj nežna in ne mara

teval mož nekih predprav, zato ker je pač mož, prav tako pa ne bo hotela žena izjemnega položaja, zato ker je pač ženskega spola. Vsak človek je vreden toliko, kot izpolnjuje svoje naloge in v kolikor njegove moralne kvalitete odgovarjajo zahtevam današnje družbene skupnosti.

Ko že govorimo o sinovih in o hčerkah, moramo omeniti še nekaj. So starši, ki so posebno ponosni, da imajo sinove, medtem ko smatrajo nekaj manjvrednega že samo dejstvo, da imajo hčerko. Seveda tak načelen odnos nujno ustvarja v družini vzdušje manjvrednosti in večvrednosti. Ko si bodo starši sami popolnoma na čistem s temi pojmi, šele takrat jih bodo lahko vcepili tudi otrokom. Šele ko ne bo nobene razlike med sinom in hčerko, takrat ne bo razlike tudi med bratom in sestro in pozneje med možem in ženo.

Lepa popoldanska dvodelna pepita obleka, ki bi zelo izpopolnila našo garderobo.

Naša kuhinja

PEČENA JABOLKA Z OREHI

Lepim, kislim jabolkom izreži pri pečilu okroglo pokrovčico in izdolbi ježice s pečkami vred. Namesto teh deni v vsako izdolbeno jabolko orhova jedra, sladkor, limonove lupinice, cimet in pokrij s pokrovčico, ki si jih prej odrezala. V pekačo zloži jabolka drugo poleg drugega in jih speci. Pečena dolgo previdno na krožnik, da ostanejo cela.

PEČENA JABOLKA S SNEGOM

Jabolka olup, pri pečilu izreži pokrovček in ga položi na stran. Iz sredine izloči pečke. V vodo deni malo sladkorja, odlišavi s cimetom in limonovo lupino. Ko voda zavre, prevri v njej jabolka in takoj ocedi. Jabolka nadevaj z marmelado in pokrij s pokrovčico. Naredi iz beljast trd sneg, primešaj mu malo sladkorja, v to pomakaj jabolka in jih naloži na kupček v skledo, v kateri jih boš dala na mizo. Skledo z jabolki postavi v pečico, ki naj ne bo prevročna, da se bledorumeni napajajo. Pečena potrosi s sladkorjem in postreži.

OCVRT'E JABOLČNE REZINE

Iz jajčca, mleka in moka naredi približno tako testo kakor za omleto. Le malo bolj gosto naj bo. Jabolka olup, odstrani jim pečke, zreži na pol centimetra debele rezine, pomakaj jih v pripravljeno testo in jih ocvrti v vroči masti. Pečene potrosi s sladkorjem. Prav tako lahko ocvrti sveže češnje in drugo sadje.

JABOLČNE PLOŠČE

V lonček deni malo mlačnega mleka, košček sladkorja, žlico moka in zdrobi vanj kvasa ter pusti, da vzhaja. Medtem žvrkljaj v lončku 1/4 l mlačnega mleka, 2 do 5 rumenjakov, 5 do 8 dkg masla, 5 do 8 dkg sladkorja z limonovo lupino ali vanilijo. Ko si dovolj vmešala, vlij k enemu 1 l moka, ki si jo posolila z žličko soli in ji prideni še kvas. Testo dobro stepaj, da je gladko in se loči od kuhališnice. Kar se zgodi v pol ure. Zdaj ga pusti zopet 1 in pol do dve uri vzhajati. Dobro vzhajano testo razvaljaj za prst debelo in položi plošče na pomazano pločevino, potrosi z na listke zrezanimi jabolki, katerim si dodala malo sladkorja in cimeta. Na vrh položi drugo ploščo iz valjanega testa in deni vzhajati. Dobro vzhajano pomoči z jajcem ali mlekom in speci. receno potrosi s sladkorjem, nekoliko ohlajeno razreži na koščke in ponudi.

PREPROSTA TORTA

2 jajci, 3 zvrhane žlice margarine ali surovega masla, 30 dkg presejanih belih drobtin, 1 zvrhana žlica sladkorja, 1 za-

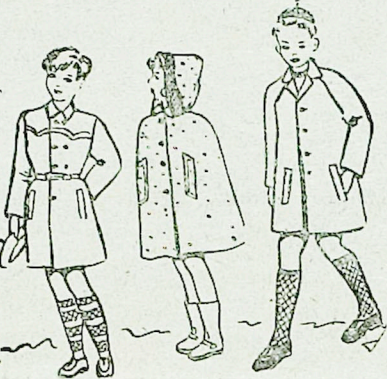
ZIMSKI VRT

Cvetje, ki ima čebulico, bi se razcveto spomladi v vrtu, toda prav tako bo vzcveto s pomočjo nekaj vlažne in toplote v sobi že pozimi. Veliko ljudi je, ki si radi pripravijo tak zimski vrtiček.

V bistvu je stvar kaj preprosta. Dovolj je, da cvetne čebulice posadimo v zemljo in da jih skrbno zalivamo. Dokler se ne razcvetejo, rabijo zelo veliko svetlobe, zato je dobro, da jih damo na okna. Ko vsadimo čebulico v zemljo, moramo napolniti lonček do tri četrtine z zemljo, na vrh pa damo nekaj peska. Nato postavimo čebulico, tako da doseže rob cvetličnega lonca, ki ga nato napolnimo z zemljo. Najbolj primerna temperatura za take rastline je 8 do 12 stopinj. Višja vročina

vitek pecilnega praška, eno osmino do ene četrtine skodelice mleka.

Rumenjaka penasto umešamo z maslom, dodamo še ostale dodatke in dobro premešamo. Na koncu dodamo prav na rahlo sneg iz beljakov. Testo denemo v dobro pomazan in z drobtinami potresen model za torte ali tudi v kozico. Pečemo ga eno uro. Ohlajeno torto prerežemo enkrat ali dvakrat in namažemo z marmelado. Po vrhu pa jo potresemo s sladkorno moko.

Naši šolarji naj bodo dobro zavarovani pred dežjem

Gospodinjki tečaj v Ilirski Bistrici

Po vključitvi AFŽ v Socialističnobile delavke, nameščenke ter kmečka dekleta, ki so končale osnovno šolo, po večini so imele tudi kak razred gimnazije. Vodstvo tečaja mora upoštevati želje tečajnic, saj v glavnem same nosijo stroške vzdrževanja tečaja.

Pred kratkim se je začel v Ilirski Bistrici četrti gospodinjki tečaj. Obiskuje ga 22 žena in deklet. Upamo, da bo tudi ta rodil sadove in prinesel zadoščenje tečajnicam in tistim, ki tečaj vodijo.

K. M.

Vlažno stanovanje

Če spite v vlažni sobi, morate vsak dan dobro prezračiti posteljo in posteljno perilo. Če dežuje ali je zunaj megla, lahko zračite, tako da napravite preprih. Vлага se prav posebno vpija in zadržuje v podnicah in v zidovih. Zato postavimo posteljo tako, da se ne doti aa zidu. Ne mislite, da zadostuje že to, da ste postavili ob steni preprogo. To nam sicer polepša videz, vendar preproga na steni preprečuje, da pride do zidu zrak. Zato je zid še bolj vlažen in vlažna postaja tudi preproga, na kateri se pojavljajo plesnivi madeži. Torej raje odmaknimo posteljo od zida, pod posteljne noge pa postavimo koščke stekla.

V vlažnem stanovanju trpijo tudi slike in ogledala. Zato obesimo slike tako, da se zidu ne dotikajo. To bomo dosegli tako, da prilepimo na hrbtni strani slik koščke plutovine (lahko majhne stare zamaške). Prav to velja tudi za ogledala, ki v vlazi zelo trpijo.

Perilo, obleke in čevlje moramo večkrat prezračiti, da ne bodo dobili plesnivih madežev.

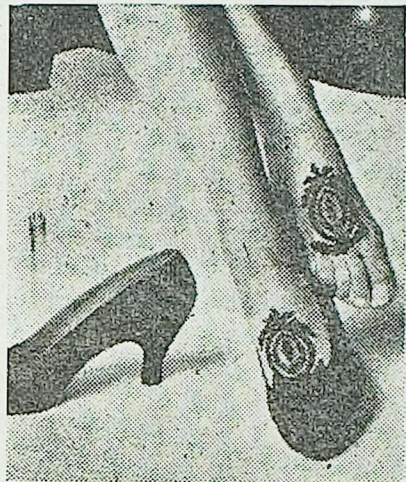
V takem vlažnem stanovanju je najtežje ohraniti živila. Najbolje je, da kupujemo za sproti. Sicer ne držimo živil v papirju, ali v lesenih posodah, ampak shranjujemo v steklenicah in porcelanastih posodah, ali kovinskih skatlah, ki ne rjavijo. Vлага je tudi vzrok skorajšnjega poganjanja klic na krompirju in stročnicah, v moki pa se nam delajo kroglice in kmalu diši po plesnobi. Tudi če imamo na zalogi majhne količine živilskih potrebščin, jih moramo vsak dan prezračiti.

Če so nam prišli na perilo madeži od vlage, damo v posodo 10 litrov vrele vode, četrt litra salmiaka in pokrijemo. Čisto oprano perilo potopimo v to mešanico za eno uro. Če madeži kljub temu niso izginili, pripravimo posebej mešanico 5 litrov vode in pol litra 3%-superoksida, v kateri namakamo perilo tako dolgo, da madeži izginejo. Perilo samo potegnemo iz te mešanice ter obesimo na sonce. Ko je suho, ga ponovno splaknemo v čisti vodi, kajti belila, ki so na njem, mu škodujejo. Ta postopek dobro preneso laneno in bombažno perilo, toda druge ne. Če se ma-

deži še niso zajedli globoko v tkanino, jih lahko odstranimo tudi, če namažemo tista mesta dalj časa v kisu, potem pa splaknemo.

Če se nam je pojavila plesen na usnjenih predmetih, jo odstranimo tako, da zmešamo glicer in lesni kis ter s tem usnje premažemo. Če so madeži zelo močni, naredimo sledečo raztopino: 4 dele vode, 1 del superoksida in 1 del salmiaka. S tem namažemo usnje in ga pustimo eno uro. Izperemo s čisto vodo.

V vlažnem stanovanju ima gospodinja veliko več dela, toda to delo je potrebno, če hočemo ohraniti dragocene stvari, ki jih težko kupujemo.

Čipke in vezanje v barvah, to je nova moda Parižank. Izmišlil si jo je modni diktator Jacques Fath, ki je pred kratkim umrl in je to ena njegovih zadnjih modnih kreacij. Seveda pristojna takole vezena nogavica samo k nekaterim čevljem in oblekam.

Samo ena soba

Največji problem mladega zakonskega para je danes navadno ta, kako si bosta uredila edino sobo, ki jo imata, v udoben dom. Ti nasveti pa bodo morda prišli prav tudi samcem, ker se bodo prepirali, kako je mogoče z majhnimi izdatki neurejeno sobo spremeniti v prijetno bivališče.

Če imamo gospodinjstvo, moramo na eni strani sobe pripraviti prostor za kuhinjo in pomivanje ter pranje. Montaža tega dela ni težka. Vzamemo pet lesenitnih plošč 60 x 200 cm ter jih zbijemo ob zid in na tla, tako da nam tvorijo nekako omaro. Lahko jih tudi prebarvamo in lakiramo, vsekakor pa to »omaro« zapremo z lepimi pisanimi zavese. V enem delu take kuhinje imamo prostor za obesanje oblek, polico za čevlje, omele, metlo, smetišnico, čunje itd. V drugem delu pa imamo električni kuhalnik, pod njim in nad njim pa je na policah ali v omarici posoda in živilske potrebščine. Imamo pa še tretji del, kjer je posoda za pomivanje in umivanje in tam imamo spravljeno tudi umazano perilo. Kakor vidite, vsak kotiček lahko tako izkoristimo, da nam v sobi sami ne bo treba imeti vsakovrstne šare, ki nam kazi videz še tako lepe in nove opreme.

Mogoče si boste težko omislili vse maenkrat, toda postopoma in z veliko dobre volje ter potrpljenja boste lahko spremenili svojo sobo tako, da ne bo izgledala kot skladišče vsakovrstnega бага, ampak bo prijeten in udoben domek.

Drobni nasveti

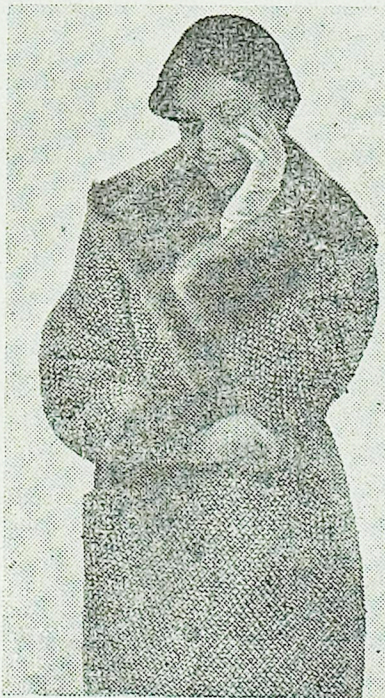
Da bo kolač, ki ga pečete, imel lepo skorjo, ga namažite pred in po pečenju z beljakom.

Prismojena jed bo izgubila neprijeten duh, če jo takoj pretresete v drugo posodo in prevrete s skorjo kruha.

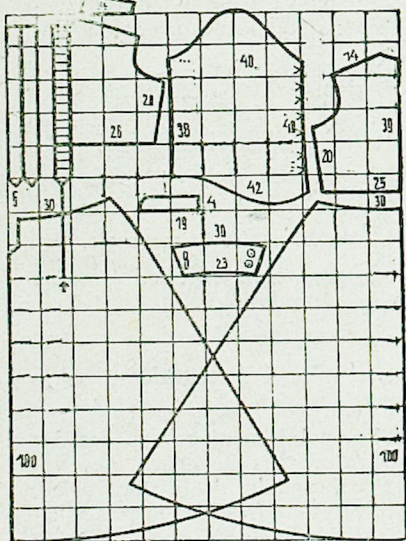
Posode, v kateri topimo maslo, ni treba postaviti direktno na štedilnik, temveč na drugo posodo polno vroče vode, ki na štedilniku počasi vre.

Barvana in lakirana vrata ter okna bodo kot nova, če jih po pranju namažemo z lanenim oljem. Olje moramo nekoliko segreti.

Gumijaste in kavčukaste stvari varujemo pred oljem in petrolejem, ker se kvarijo. Tudi ne smejo biti v pretoplih prostorih, pa tudi ne tam, kjer zmrzujejo. Včasih jih denimo v mrzlo vodo, da ostanejo voljne in prožne.

Krznó je letos na zimskih plaščih zelo priljubljeno. Ni samo lep okras, ampak je tudi praktično. Cena pa je seveda stvar zase...

Nekaj krojev za obleke smo vam že svetovali. Tudi če niste pri krojenju in šivanju preveč zanesljivi, boste prav gotovo tvegali takole enostavno spalno srajco. Potrebujete 6 m flanele 70 cm širine, ali 5,5 m 80 cm širine. Pri kroju dodajte za šive.

Pujski in pametni Nikita Šakalova pravda

(Abesinska pripovedka)

Visoko v planinah Črne gore je nekoč živel kmet Vukovič s svojimi tremi sinovi. Zemlja je bila trda in kamnita in mu ni mnogo nudila. Zato je ostal Vukovič reven, čeprav je trdno delal vse svoje življenje. Tako je prišlo, da ni imel, ko se je postal, razen majhne hišice, polja, in sedemnajst pujskov ničesar drugega, kar bi lahko zapustil sinovom.

»Ostale sem reven,« je premišljeval, »čeprav sem bil marljiv, gotovo zaradi tega, ker sem bil neumen!« Premišljeval je, komu izmed treh sinov

ljito vse pretehtal mu ni padla na um nobena pametna rešitev.

Najtežje je bilo pač ugoditi očetovi zahtevi, da se ne sme nobeden prašič zaklati. Tudi mi moramo priznati, da se ta stvar ne da rešiti.

Tri dni je premišljeval ubogi najmlajši, nato pa je prišel k svojim bratom in rekel:

»Ali bi bila zadovoljna, če bi k sedemnajstim prašičem dodal še osemnajstega?«

Brata sta predlog dobro premislila in ugotovila, da je polovica od osemnajst več kot od sedemnajst. Zato sta bila zelo zadovoljna. Vprašala sta ga le, kje bo dobil prašiča.

»Sposodil si ga bom,« je povedal najmlajši in odšel v vas. Pri nekem kmetu si je izposodil prašiča. Prišel je na dvorišče in brata sta ga z zanimanjem ogledovala. Nato pa sta soglasno vzdiknila. »Če si si ga ti sposodil, ga boš moral tudi ti vrniti. Midva nimava nič pri tej stvari!«

Mladi Nikita pa je rekel: »Najprej razdelimo dediščino, potem bomo pa že videli kako bo.«

Delili so točno tako, kot je to želel njihov oče, stari kmet. Nikita, najstarejši sin je dobil polovico osemnajstih prašičev, to je devet prašičev. Takoj je odpeljal svoje živali, ker se je zbal, da bo morda on moral vrniti izposojeno svinjo. Drugi sin je tudi dobil svojo tretjino, to je šest pujskov. Tudi ta je bil zadovoljen in se je iz previdnosti raje odstranil. Naposled si je vzel še najmlajši Nikita svojo dediščino, torej dve živali in glej, ko je bila očetova želja izpolnjena, je ostal sposojeni pujssek sam na dvorišču. Tega je Nikita odpeljal nazaj kmetu.

Starejša brata sta računala: devet in šest in dva, to znese sedem-

najst. Vsak je dobil več, kakor mu je pripadalo in vedar se je vse točno ujemalo po očetovi oporoki.

»Da, so rekli potem, «Nikita je najpametnejši izmed nas in naj se zgodi po očetovi volji. Dobi naj še hišo in polje!«

Sedaj pa povejte še vi, ali ni bil Nikita res razumen dečko?

RINGARAJA

Sonce že vzhaja!

Hej, pohitimo, skupaj stopimo, se zavrtimo — ringa, ringa, raja...

Sonce že vzhaja, hitro vstanimo, sanje pustimo, ne zamudimo lepega dne...

Božo, Simonka in Rado hite...

Maja zaspanka že zopet manjka. Kje je, le kje je Mihee jokavi?

Kaj se to pravi

Sonce že greje!

Kaj bo pa z njimi, ko bodo dorasli?

Kaj bodo vedno lenobo pasli?

Zgodaj bo treba na delo hiteti, delat je treba, če hočeš živeti!

Nihče na svetu ne mara lenuha, s pridnostjo, s pridnostjo pridejo do kruha!

Sonce visoko je že nad gorami...

Daj nam že roko, Mihee zaspani!

Kje je ta Maja?

.... Glej, že prihaja...

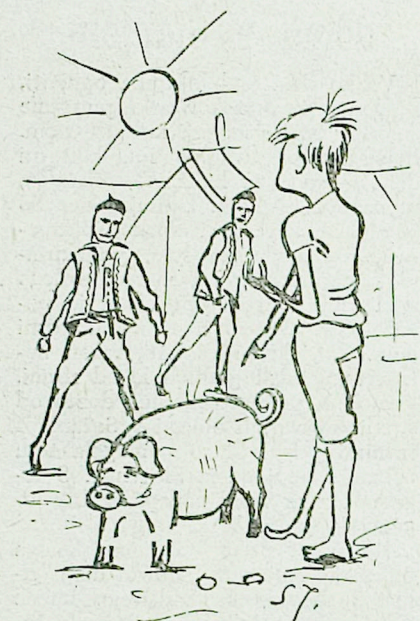
Skupaj stopimo, se zavrtimo

ringa — ringa — raja...

I. KRILOV: Labod, rak in ščuka

Kadar tovarišem ni sloge mar, jim ne uspe nobena stvar, zaman je ves napor — njih delež je le muka.

Da voz prepeljejo, so se ondan zmenili rak, labod in ščuka; vsi trije so lepo se vpregli vanj; napenjali moči, a voz nikamor noče! Saj breme ne bilo bi zanje pretežko, a kaj, labod se vzpenja pod nebo, rak vleče pač nazaj, a ščuka v vodo hoče. Kdo kriv je, kdo nekriv — kaj bi sodili mi; a voz še danes tam stoji.

bi zapustil hišico in polje. »Le najbolj pametnemu moram zapustiti hišico in polje,« si je mislil, »kajti samo ta bo znal ohraniti mojo last in jo mogoče znal celo povečati.« Ker je imel vse svoje sinove enako rad, mu je bila odločitev težka. Naposled je le napravil oporoko, ki je sinove po njegovi smrti zelo presenetila. Oporoka se je namreč glasila tako:

»Imam sedemnajst pujskov. Najstarejši sin jih dobi polovico, srednji eno tretjino in najmlajši eno devetino. Hišico in polje pa dobi tisti, ki bo znal prašiče tako razdeliti, da ne bo treba nobenega zaklati.«

»Kako naj razdelimo sedemnajst pujskov na dva dela, ne da bi enega zaklali?« je vzdiknil najstarejši sin.

»Tudi tretjino od sedemnajst je težko izračunati, če je treba prašiče žive deliti,« je rekel drugi.

Samo najmlajši sin je molčal in dolgo premišljeval. Čeprav je teme-

WALTER GIBSON:

Smrt v rešilnem čolnu

Walter Gibson je bil osemindvajset let star, ko je preživel tedne groze, o katerih poročamo. Njegova zgodba je prišla v javnost šele več let po vojni. Pred sodiščem je bil zaslišan zaradi smrti angleškega majorja Angusa Mac Donalda, ki je bil tudi med žrtvami te tragedije. Nek novinar, ki je slišal pretresljivo pripoved je naprosil Gibsona, da bi jo lahko opisal. Gibson je danes nadzornik stanovanjskega urada v mestu Paisley na Škotskem.

Deset minut pred polnočjo, v nedeljo 9. marca 1942, je torpedo zadell parnik »Roseboom«.

Tri dne prej smo zapustili pristanišče Padang na Sumatri. Na krovu nas je bilo petsto vojakov in oficirjev. ki smo branili Singapur, poleg tega še nekaj vladnih uradnikov s svojimi družinami in precej raznih beguncev.

Spal sem na palubi in sem se ob eksploziji znašel v odtočnem žlebu. Paluba je bila že tako nagnjena, da je bila ograja domala vsa v vodi. Ko sem skočil v morje, sem od vseh strani slišal obupne krike na pomoč in klice ljudi, ki so se iskali.

Tik pred menoj je visel na kosu razbitine gol možki. »Ali se lahko tudi jaz oprimem tega lesa,« sem mu zaklical. »Seveda, dragi moj, mi je odvrnil.«

Tako sva viseča brčkone nad eno uro, ko sva v bližini zagledala nejasne obrise človeških postav, ki so stale v rešilnem čolnu. Prizor, ki sva ga gledala, se nama je zdel neresničen — kakor senca iz podzemlja so se ljudje iz vseh strani zaganjali k rešilnemu čolnu in skušali priti vanj. Drugača za drugim so nas potegnili v ta plavajoči pekel, ki je bil ves moj svet šestindvajset neskončnih dni.

Naš rešilni čoln je bil osem in pol metrov dolg in na najširšem mestu le dva in pol metra širok. Rob je gledal iz vode le za nekaj centimetrov. V jutranji sivini so nas preštel. Bilo nas je osemindvajset, v čolnu, ki je bil določen za osemindvajset oseb. Večina izmed nas je stala, obraz proti obrazu ali hrbet proti hrbtu. Na čolnu je viselo še drugih petinpetdeset brodolomcev, ki so se krčevito oprijemali zunanjih vrvi.

Jaz sem se nahajal v zadnjem delu. Poleg mene je sedel priljubljeni rdečelični holandski kapitan parnika, z roko na krmilnem drogu, nedaleč proč pa komandant enajste indijske divizije, brigadni general Paris, oblečen v samo srajco.

V čolnu so bile tudi tri žene. V eni sem spoznal prikupno, materinsko gospo Munn, ženo ravnatelja mestnih obratov v

Singapuru. Druga, komaj tridesetletna, je bila žena holandskega prvega častnika in tretja, Doris Lim, drobna Kitajka, nameščenska angleške poročevalske službe. V sprednjem delu čolna je čepelo ducat javanskih mornarjev.

Komandant se je dvignil in zaklical: »Poslušajte!« Vsi, ki smo služili v indijski armadi, smo v njem poznali moža z neštetiimi odlikovanji za hrabrost iz obeh vojn. Čeprav ga je izčrpanost že precej prevzela, je vendar stal pokonci in govoril svojim rojakom, kakor da bi se nahajal na večbališču. »Kapitan parnika je poveljnik tega čolna. Jaz pa bom skrbel za red in disciplino. Pričakujem od vas vseh, da boste kot angleški vojaki ohranili svoje vojaško vedenje, dokler ne pride pomoč.«

Nato je povedal koliko živeža in vode je vsakomur določeno. S tesnobo v srcu smo zvedeli, da bo od sedaj naprej vsak od nas prejel ob sončnem vzhodu žlico vode in zvečer žlico kondenziranega mleka, razredčenega v vodi. Poleg tega bo dnevno razdeljena med dvanaest ljudi 340-gramska konzerva soljenega govejega mesa. Žena holandskega prvega častnika je na naše začudenje kot mala našla v ročni torbici žlico, ki naj bi nam služila za mero, dokler bo kaj vode.

Da bi nekoliko zmanjšali neznosno gnečo v čolnu, naj bi vsak zdrav možki prebil v vodi štiri ure, oprijemajoč se vrvi.

Proti večeru se je pripetil dramatičen dogodek. Na našem splavu je prineslo k nam podpolkovnika indijske armade Douglasa. Bil je živčno malone strit. Povedal nam je, da je bil skupaj na drugem splavu z majorjem Angusom Mac Donaldom in neko umirajočo ženo, ki ji je ob eksploziji odtrgalo nogo. Major je imel pri sebi steklenico žganja, ki jo je počasi praznil, da bi si pogasil žejo. Posledice so bile v vročini strašne. Douglas je povedal, da je Mac Donald besnel kakor norec in da se je moral odstraniti, ker ga je major hotel vreči s splava.

Douglasov glas je postajal vedno bolj piskajoč medtem, ko je razburjen pripovedoval. Končno se je spremenil v neumno hripavo blebetanje. En stavek je povedal v angleščini, druga v hindustanščini. Nenadoma pa je začel optati okoli sebe. Slišal sem nekoga reči: »Ven z njim, preden se prevrne!«. Nato se je zaslišal pljusk...

Naslednje jutro je sklenil major Corrie z nekaj prostovoljci napraviti zasilni splav iz plavajočih razbitin in s tem zmanjšati gnečo v čolnu. Splav naj bi bil privezan za čoln. Bil pa je zelo majav, zvezan s trakovi iz blaga in navlojenim morskimi rastlinjem. Ko se je spravi na nanj dvajset prostovoljcev, se je toliko pogreznil, da so ti sedeli do pasu v vodi. V naslednjih treh dneh je od te dvajsetorice izginil v vodi mož za možem, dokler ni ostal le še Corrie, bolj mrtev kakor živ. Sonce mu je do črnega ožgalo gornje telo, noge pa mu je morska voda popolnoma pobelila. Komandant Paris je ukazal potegniti Corrija zopet v čoln. Zvečer je major umrl.

Leopard in šakal sta šla družno na lov. V vasi, kjer je živel človek, je uplenil leopard kožo, šakal pa kravo. Odgnala sta plen domov in spustila na pašo.

Leopardu ni bilo všeč, da je šakalova žival toliko večja od njegove. Ko je zjutraj videl še celo, da je krava dobila tele, se ni mogel premagati. Odgnal je tele h kozi. Nato je stopil k šakalu in mu rekel: »Kako sem srečen! Ko pridem danes zrana na pašnik, kaj vidim? Moja koza je povrgla tele.«

»To ne drži,« se je ustavil šakal, »saj povrže koza samo kozličke.«

»Kar prepričaj se,« se je branil leopard in ga odpeljal v stajo h kozi s teletom. »Sedaj vidiš sam, da sem govoril resnico,« je rekel.

»Samo krava ima tele. Tele je moje,« je trdil šakal.

»Sam si se prepričal, pa svojo godeš,« ga je zavračal leopard. »Mar ni tele pri kozi?«

»Že, že,« je odgovoril šakal, »pa če bi stalo pri slonu, bi trdil, da je moje.«

Tako sta se prepirala, dokler ni predlagal leopard: »K sodniku stopiva. Drugi naj razsodijo, da je pravica na moji strani.«

Odpravila sta se iskat sodnika. Najprej sta srečala gazelo. Leopard je povedal po svoje, šakal po svoje. Gazela se je bala leoparda, kakor večina puštnjskih živali. Zato je kar moči učeno pogledal, se odkašljala in dejala: »V moji mladosti so res imele samo krave teleta. Vendar se časi spreminjajo. Zato očitno danes tudi koze povržejo teleta. Taka je moja sodba!«

Zatem sta srečala hijeno. Tudi ona se je bala leoparda, boječe je vrgla oči nanj in razsodila, čim je utihnil šakal: »Mislim da navadno koze nimajo telet, leopardove pa lahko. Taka je moja sodba!«

Leopard, šakal, gazela in hijena so prišli na smnjakov pašnik in so mu razložili pravdo. Smnjak je dolgo molčal, potem pa zdravnik: »Nekoč je veljalo, da ima vsako bitje otroka svoje sorte. Levi levičke, koze kozličke in kamele kamelice. Toda zakon se je preobrazil. On dovoljuje sedaj, da povržejo koze teleta. Takšna je resnica.«

»Kaj bi še spraševali, tele je očitno moje!« je rekel leopard.

»Vprašajmo še paviana,« je predlagal šakal, ker so prišli v skalovje. Našli so ga, ko je iskal med kame-njem mravlje in ličinke.

»Razsodi!« je zahteval leopard in povedal pravdo, za njim pa šakal. Ko sta končala, je pavian zlezal na visoko skalo, se vsedel, trkal na majhen kamen in molčal.

»No!« je vzdiknil leopard nepotrepljivo. »Kaj boš povedal?«

»Počakaj!« je odgovoril pavian.

»Ali ne vidiš, da imam opravek?«

»Kaj delaš?« je vprašal leopard.

»Kosil sem in sedaj si moram malce zasvirati, preden bom sodil,« je povedal pavian.

»Zasvirati? Kako neki?« so vprašale živali.

»Le poglej kakšnega tepca smo izbrali za sodnika,« je zaklical leopard. »Na kamen tuka, pa misli, da bo zasviral.«

Pavian ga je pogledal. »Če se koza lahko oteži, tudi na kamen lahko sviramo,« je rekel.

Leopard je bil v zadregi. »Hm, res lepo sviraš,« je dejal.

Toda živali so zaklcale: »Samo krava ima tele!«

Ker so bile složne, je moral vrniti leopard šakalu tele.

REŠITEV KRIZANKE IZ PREJŠNJE ŠTEVILKE

Vodoravno: 1) žarnica, 6) os, 7) po, 9) me, 10) alt, 12) kot, 13) Njgošin, 14) čir, 18) PTT, 16) ave, 17) čin, 18) Ren.

Navpično: 1) Župančič, 2) ro, 3) NSU, 4) IP (Ivan Pregelj), 5) apetit, 8) olje, 9) mošt, 11) teran, 12) Koper.

Lakota in njeno glodanje v želodcu je kmalu doseglo vrhunec in s tem smo z njo opravili. Toda žeja! Nepristano smo si oblikovali razsušene ustnice, nepristano hoteli požirati slino — ta napor je postajal z vsakim dnem bolestnejši. Po povelju nismo smeli piti morske vode, vendar so ponosili mnogi to delali na skrivaj. Ščasoma se za to ni nihče več menil. Kdor se je preveč napil, se je onesvestil in se ni več zavedel ali kvečjemu kot blaznež.

Ko nas je sonce opeklo, so si mnogi trgali še tisto bore oblačila, namakali cunje v vodo in si jih polagali na obraz in glavo. Toda slana voda je boječine še povečala.

Vsi brez izjeme smo postajali tudi žrtve prividov. Prvi je bil neki nadporočnik. Nekoč zjutraj mi reče: »No, sedaj pa bo avijon kmalu nazaj.« »Kakšen avijon?« sem ga začudeno vprašal. »Kakšen? Tisti vendar, ki je sinoči odpeljal žene in ranjence.«

Nekdo drugi se je sklonil čez rob čolna in pričel piti morskovo vodo. »Sladka je,« je hipoma zaklical, »voda je sladka!«

Tudi jaz sem pričel sanjati — žive, resnične sanje o jedi in pijači, o pojedinah s prijatelji... V resničnost me je zopet psikičalo škripanje in stokanje čolna, ko se je v toku leno zagugal.

Polagoma se je razblinil tovariški duh, s katerim smo začeli vožnjo. Zalotili smo se, kako se polni nezaupanja skrivoma opazujemo. Zaloga živeža in vode je bila od vsega začetka strogo zastražena. Toda kdo, smo si mislili sedaj vedno pogostejše, pa nadzoruje straže? Razdeljevanje dnevnih obrokov se je spreminjalo v hranjenje sestradanih zverí.

Se pri enem dogodku smo videli, kaj nas čaka. Neki stražmojster, ki je kot neplavač dobil rešilni pas za svojo štiriurno izmeno v vodi, se je upiral, da bi ga izročili svojemu nasledniku, pav tako neplavaču. Oprijel se je pasu, kakor da bi bil ta zadnja vez z življenjem. Slednjič so mu ga morali vzeti s silo. Ponosil smo ga slišali, kako se je glasno pritoževal nad krivico, nato še, kako ga je nekdo udaril. Naslednje jutro ga ni bilo več v čolnu.

Tudi drugi so ponoči izginjali. O tem ni nihče govoril, nihče vprašal po njih. V najzadnejšem kotičku možgan nam je dremala misel: čim manj ljudi, tem več prostora.

Tisti čas nam je vzbudila pozornost skupina na sprednji klopi, ki je tiščala skupaj glave, polglasno nekaj šepetala in se sumljivo ogledovala po nas. Čutili smo, da petorica ne namerava nič dobrega.

Neko noč je nastal vihar, tako da smo zajeli precej vode. Medtem ko je večina izmed nas vztrajno izmetavala vodo, smo slišali krike in glasno stokanje. Zjutraj je manjkalo okoli dvajset mož. Prepričan sem bil, da se je petorica spredaj združila v moriško bando z namenom, da za vsako ceno ostane pri življenju, četudi bi morali vsi drugi končati.

Konec prihodnjč

Mladina razpravlja o svoji organizaciji v komunah

Minuli ponedeljek so se sestali predstavniki okrajnih komitejev mladine Kopra, Sežane in Postojne v Sežani. Seji sta prisostovala tudi predsednik in sekretar OKLMS Tine Remškar in Mintič Franček.

Zastopnik okrajnih vodstev mladine so razpravljali o nalogah, ki stojijo pred mladinsko organizacijo v zvezi s snovanjem komun, ki vedno bolj dobivajo svojo obliko. Ker so prav sedaj v vseh treh okrajih v teku volitve vodstev osnovnih mladinskih organizacij, naj bi na te sestanke povsod vabili člane SZDLJ, ki bi znali mladini prikazati pomen komun. V postojnskem okraju so volitve vodstev in delegatov za okrajno konferenco že skoraj pri kraju. Na seji pa so bili vsi mnenja, da niso sedaj potrebne okrajne niti občinske konference, ker že prehajamo v komun. Zato bodo delegati, izvoljeni na volilnih sestankih, prišli v pošto, če za konference komun, na teh pa se bo razen vodstva organizacije mladine v komun volilo tudi delegate za konferenco mladine skupnosti komun.

Da bi delo vseh treh okrajev koordinirali, so na seji imenovali devetčlanski iniciativni odbor, ki bo pripravil volitve komunističnih vodstev mladine. Do prihodnjega sestanka, ki bo 15. decembra v Postojni, bodo vodstva OKLMS pripravila pregled organiziranih in neorganiziranih vasi na območju bodočih komun, razen tega pa bodo dali tudi predloge za komunalne komiteje. Jasno je, da bo delo mladinske organizacije v komunah v največji meri odvisno od kvalitete in sposobnega vodstva. Zato morajo vsi okrajni komiteji posvetiti izbiri kadra največjo skrb, ker bomo sicer zaman težili za ciljem,

da se mladinska vodstva v komunah resnično približajo osnovnim organizacijam in jim pomagajo. Da bi to dosegli, bodo do prihodnje seje iniciativnega odbora na sedežih predvidenih komun sestanki predstavnikov občinskih komitejev določenega področja, kjer bodo razpravljali o predlogih za vodstva komunističnih komitejev.

Na seji so tudi sklenili, da okrajna vodstva mladine ne bodo razpuščena toliko časa, dokler ne bodo že po vseh komunah prevzeli vodstva novo izvoljeni komiteji.

V. M.

Nova kamionska cesta v Jesenicah pri Cerknem

V dneh pred praznikom republike so prebivalci Jesenice in Oreška pri Cerknem doživeli velik dogodek. Slavnostno so odprli za promet novo kamionsko cesto, ki je povezala vas Jesenice z glavno cesto Bukovo—Grahovo—Reka. Cesto so začeli trati Italijani za svoje strateške namene in je bilo delo prekinjeno zaradi izbruha druge svetovne vojne.

Ze prva leta po osvoboditvi se je bivši krajevni NOO v Zakrižu zavzemal za to, da bi delo nadaljevali. Ker ni bilo na razpolago potrebnih sredstev, so morali čakati vse do lani. Na pobudo množičnih organizacij so na zboru volivcev sklenili, da bo vsak vaščan, ki je sposoben za delo, opravil nekaj dni prostovoljnega dela, kmetje pa, ki imajo vprežno živino, bodo prevažali potrebni material. Občinski LO v Cerknem je to iniciativo podprl z denarnimi sredstvi. Da bi delo bolje potekalo, je določil za delovodjo tov. Andreja Raspeta iz Oreška, člana občinskega LO.

Vaščani so opravili 1320 prostovoljnih ur, kmetje z vprežno živino 350 ur in dali na razpolago še potrebni les. Skupna vrednost prostovoljnega dela ljudi in z vprežno živino znaša 225.000 din. Občinski LO v Cerknem pa je prispeval 1.984.000 din. Ob izročitvi ceste v promet je bil navzoč razen predstavnikov občinskega LO Cerkno tudi tajnik LO Tolmin tov. Ciril Kos, ki je poizkušal našim vaščanom čestitati k takemu uspehu. Poudaril je še, da bo nova cesta olajšala prebivalcem promet s središčem občine.

P. F.

Smrtna žrtev prometne nezgode

V dnevnem časopisu večkrat bremo o prometnih nesrečah, katerih žrtev so po navadi neprevidni otroci. Tak primer se je prejšnji ponedeljek zgodil v Begunjah pri Cerknici, ko je izgubil življenje komaj 5-letni Milan Turšič, Ljubo Meden pa je bil laže ranjen na nogi.

Na dvorišču pred hišo sta Milan in Ljubo prevažala na ročnem vozičku 3-letno sestro in 5-letno Anico Meden. Ker jim ni bilo na dvorišču dovolj prostora, so šli na cesto, po kateri je tisti hip privozil 8-tonski tovorni avtomobil. Šofer, ki je hotel preprečiti nesrečo, je zavil v levo stran ceste in se ustavil v ob-

V strminah orjejo tudi do enega metra globoko, da bo več in bolj sega vina za dom in za izvoz

cestnem jarku. Ko sta dečka zagledala avtomobil pred sabo, sta pustila voziček skoro sredi ceste in tik pred avtomobilom pretekla cesto. Ljubo se je pravočasno povzpela na vzpetino ob cesti, medtem ko je Milan z glavo tako močno udaril ob električni drog, da je v desetih minutah izdihnil.

Ta nesreča naj bo v resno opozorilo staršem in otrokom, ki stanujejo ob glavnih cestah. Ze v zgodnji mladosti naj jih navajajo na nevarnosti, ki jim pretijo, posebno tam, kjer je velik promet. Tudi učitelji naj bi opozarjali otroke, naj se na poti v šolo in nazaj domov varujejo in hodijo ob strani cest. Tako bomo preprečili marsikatero nesrečo, ki so v zadnjem času zelo pogoste.

A. V.

Miren pri Gorici

V Mirnu dokončujejo gradbeni dela novega obrata za proizvodnjo usnjene podloge iz ovčjih kož. Nekaj tega proizvoda so začeli proizvajati že v starem obratu, ker je po njem veliko povpraševanje tudi na inozemskih trgih. Gradnja tega novega obrata je bila zato nujno potrebna. Predvidevajo, da bo začel obratovati že prihodnji mesec. S polno zmogljivostjo bo začel delovati prihodnje leto. Letno bodo v tem obratu predelali 150.000 komadov ovčjih kož. Našemu gospodarstvu bo ta novi obrat prinesel precej deviznih dolarjev.

Skupni stroški za gradnjo tega obrata bodo znašali okrog 22 milijonov dinarjev. Podjetje pa bo zaposlilo okrog 40 novih delavcev.

„Krajnski komedijanti“ v Postojni

Postojnčani smo že težko pričakovali gostovanje Gledališča Slovenskega Primorja, ki je bilo napovedano že začetek novembra. Dvorana kulturnega doma — čeprav z značilno zamudo za Postojno — je bila polna kot redkokdaj ob podobnih priložnostih. Verjetno je bil vzrok tega razveljavega dejstva v tem, da je od zadnje gledališke predstave minil že lep čas.

O postojnski uprizoritvi »Krajnskih komedijantov« lahko trdimo, da je bila zelo uspešna. Motil nas je edino le prehitro tempo v prvem dejanju in nerazločno govorjenje nekaterih igralcev. Temu je bila nekoliko kriva tudi neakustična postojnska dvorana. Med igralci smo srečali naše stare znance, nekaj pa jih je bilo tudi novih. Postojnčanom je najbolj ugajal Zega v vlogi Japla ter Urbičeva in Ragner kot Micka in Matiček. Kolektiv Gledališča Slovenskega Primorja lahko samo čestitamo za tako uspešno predstavo ter želimo, da nas prav kmalu zopet obiščejo.

Želel pa bi omeniti še nekaj v zvezi z gledališkimi predstavami. Kot že večkrat, se je dogodilo tudi tokrat, da niso prodajali stojišč. S tem je bila prizadeta zlasti dijaška mladina, ki ne premore denarja za sedež. Šele na intervencijo dijakov pri direktorju gledališča so začeli prodajati tudi stojišča. Pri tem sem se spomnil, da so po drugih naših mestih celo posebne dijaške predstave s primerno znižano vstopnino. Pri nas pa naj ne bi bilo niti stojišč...

Tudi v Ilirski Bistrici so gostovali Koprčani s Grefčevimi »Krajnski komedijanti«. Zanimanje

ŠOLSKO SAMOUPRAVLJANJE NA KOPRSKEM

Svet za prosveto je na zadnjem sestanku razpravljal o vprašanju šolskega samoupravljanja po šolskih svetih. Na sestanku so bili navzoči tudi starši, učitelji in inšpektorji ter Marion Sikst, inšpektor za kulturo in prosveto Slovenije. Proučili so podrobnosti postopka za izvolitev šolskih svetov in vprašanje njihove pristojnosti. Svet za prosveto bo organiziral več posvetovanj s šolskimi svetovalci v zvezi z njihovim delom.

Svet za prosveto je nadalje proučil predloge Mestnega odbora Koper-okolica glede reorganizacije šolskega področja v okolišu Ankarana. Pri tem so dali svoje predloge in mnenja tudi navzoči starši, učitelji in inšpektorji. Svet je sklenil predložiti na prihodnjem zasedanju okrajnega LO načrt za novo ureditev tega šolskega okoliša tako, da bi se sedanja šola pri Sv. Nikolaju združila s šolo pri Božičih in Kolombanijah. V Kolombanijah bodo odprli slovensko in italijansko osnovno šolo, v Božičih pa slovensko. Na sestanku so poudarili, da s tem ne bodo kršeni predpisi memoranduma o sporazumu za italijanske šole, če premestiš italijansko šolo iz Sv. Nikolaja h Kolombanijah.

V Sempetru pri Gorici bodo gradili novo bolnico

Na Primorskem primanjkuje bolnic. Po osvoboditvi je ljudska oblast dobila zelo žalostno stanje na področju in v mestih. Bilo je predvsem veliko pomanjkanje bolnic in bolniške opreme. S sredstvi, ki jih je imela trenutno na razpolago, je začela s popraviljem in preurejanjem raznih prostorov in stavb. To je bila le začasna rešitev, ker je tako zahtevala nujnost.

Sedaj pa je začela graditi večje nove bolnice, ki odgovarjajo vsem svojem namenu. Eno takih bolnic bodo začeli graditi prihodnje leto v Sempetru pri Gorici. Imela bo prostora za 700 bolniških postelj in bo služila predvsem za prebivalstvo goriske skupnosti komun. Predvidevajo, da bo bolnica imela 12 oddelkov in bo izročena namenu leta 1959. Gradnja te splošne bolnice bo stala eno milijardo in 500 milijonov dinarjev. S tem bo severozahodni del Slovenskega Primorja dobil tako potrebno bolnico. Za koprsko skupnost komun na bodo gradili podobno bolnico v bližini Izole. Bolnico za kostno tuberkulozo, ki je sedaj v bližini Sempetra pa bodo v prihodnjem poletju preselili v Valdoltro pri Ankaranu.

prebivalstva je bilo tako veliko, da so bile vstopnice razprodane že v zgodnjih jutranjih urah. Poudariti moramo tudi, da je v Ilirski Bistrici 115 stalnih abonmajev. Občinstvo je bilo z igro zelo zadovoljno in je nagradilo igralce z odkritosrčnim pljoskanjem. Občinstvo so se najbolj priljubili Tomaž Linhart, baron Zois ter Matiček in Micka.

Veliko zanimanje naših ljudi za kulturne prireditve terja čimprejšnjo zgraditev večje in ustrezne dvorane, ki bi lahko sprejela okrog 400 ljudi. Občinstvo v Ilirski Bistrici želi, da bi ga koprsko gledališče pogostje obiskovalo s tako kvalitetnimi igrami.

K. M.

Koper

Zavod za pospeševanje gospodarstva že več let uspešno deluje in pomaga pri dvigu in obnovi kmetijstva. V soboto je imel Zavod redni letni občni zbor, kjer so pregledali dosedanje delo in pripravili načrt za bodoče. Izvolili so tudi nov izvršni odbor. V odboru so zastopani predstavniki splošnih kmetijskih združenj in trgovskih podjetij, ki sodelujejo z Zavodom. Za predsednika je bil izvoljen tov. Tone Gorše, direktor »Vinosada«, za direktorja pa je bil ponovno potrjen dr. Kovačič.

V bližini podjetja »Fructus« na Istrskem nabrežju so te dni začeli graditi poslopje novega protituberkuloznega dispanzerja. Zaenkrat so dobili za začetek gradnje 15 milijonov din.

Desno vhoda pri starodavnih koprskih vratih bodo te dni odprli za javnost novo pralnico in kopalnico.

lombanom, kamor gravitira celoten okoliš in kjer je že bila v preteklosti edina italijanska osnovna šola za to področje.

Za izboljšanje šolskih kuhinj po vaseh je Svet določil 700.000 din, ki preostajajo iz drugih postavk proračuna za potrebe prosvete. Društvo otroških vrtnaric okraja pa je Svet za prosveto dal na razpolago določeno vsoto denarja za poučni izlet v Slovenijo.

Otvoritev kulturnega doma v Štanjelu

Veliko dela je bilo treba opraviti, preden je iz ostankov neke porušene zgradbe zrasel sedanj kulturni dom. Poleg velike dvorane ima kulturni dom še sobe za knjižnico, čitalnico, ročna dela, šolo in kuhinjo, kjer bo 50 deklet iz vasi, ki obiskujejo kmetijsko, gospodarsko šolo, preizkušalo svoje znanje. Tri mesece trdega dela je bilo treba, prej, kot je pokazal svjete novo lice naš kulturni dom. Žal, da so vaščani, razen nekaterih, gledali gradnjo le od strani. Pomoč in podporo pa smo dobili od strani prosvetnih oblasti v Sežani. Z raznimi prispevki so pomagala tudi nekatera podjetja iz Slovenije. S tega mesta se vsem najlepše zahvalujemo.

Na večer pred praznikom Dneva republike smo nov kulturni dom odprli s slavnostno akademijo. Razen drugih so pri kulturnem sporedu sodelovali tudi gojenci in gojenke kmetijsko-gospodarske šole.

Za zimski čas se nam obeta plodno delo. Ze sedaj študiramo igro, oživela je fizkultura, urejena knjižnica pa je na razpolago ljubiteljem lepega in poučnega branja. Pričakujemo pa večjo skrb krajevne oblasti, ki ni še ničesar ukrenila, da opremi kuhinjo, nabavi drva in drugo. Ljudska prosveta iz Sežane je dala na razpolago potrebno posodo in knjige. Naj ne ostane samo pri sklepih, da bodo uspehi res taki, kot jih pričakujemo.

Lojze

Podmladek RK na Koprskem

V tednu Rdečega križa je podmladek začel širiti zanimanje za čistočo in osebno higieno v šoli in doma. Po šolah so podmladkarji organizirali prostovoljno delo, pomagali pri lepljenju lepakov, zbiranju članarine in prodajanju značk. Najbolj se je pri tem izkazala osemletna šola v Sečovljah. V Podmladku RK so včlanjeni skoraj stodoletno vsi dijak in učenci šol v okraju.

RK je med podmladkarji razpisal natečaj za risbe. Glavni odbor RK Slovenije bo poslal najboljše v druge kraje države, članice Lige društev RK. Obenem organizira tudi dopisovanje med podmladkarji jugoslovanskega RK in drugi držav.

Novi tečaj politične šole bo v februarju 1955

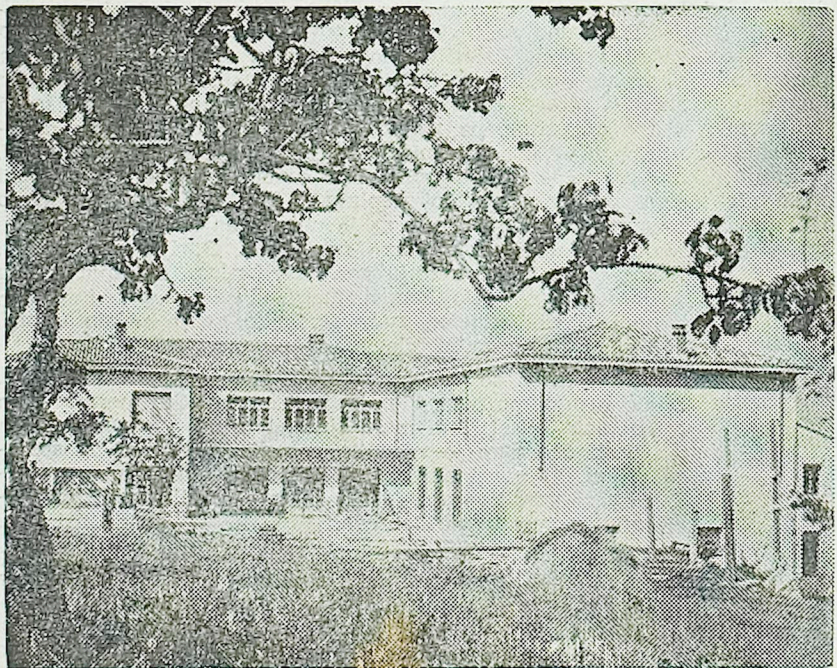
Novi petmesečni tečaj Politične šole pri OK ZKS se zo pričel 1. februarja 1955. Šola je namenjena predvsem delavcem in delavcem v industriji in kmetijstvu.

Interesenti naj osebno napišejo prijavo z vsemi osebnimi podatki, s podatki o dokončanih šolah in tečajih, o stažu in funkcijah v političnih organizacijah, o osnovnem poklicu in zaposlitvi ter višini mesečnih prejemkov.

Prijave bomo sprejemali do 31. decembra 1954. Interesenti naj jih pošljejo na naslov: Politična šola pri OK ZKS, Parmova 37-II trakt, telefon 23-981 int. 206.

Slušateljem bo za čas študija zagotovljena štipendija gojencem izven Ljubljane pa tudi bivanje v internatu Politične šole. Podrobnejše informacije se dobijo pri upravi Politične šole in na okrajnih komitejih ZKS svojega okraja.

Šola nudi temeljno znanje iz osnov znanstvenega socializma in politične ekonomije, ki omogoča absolutno nadaljnji samostojni študij naših političnih in gospodarskih vprašanj, zlasti pa jih usposablja za globlje razumevanje aktualnih družbeno-gospodarskih problemov v zvezi z nastajanjem komun.

Zadrugi dom pri Sv. Antonu

Titov pokal že tretjič osvoil Partizan

PARTIZAN - CRVENA ZVEZDA 4:1 (3:0)

Zlatko Čajkovski, znani nogometni as in član beograjskega Partizana je v nedeljo, dan pred finalnim srečanjem med Partizanom in Crveno zvezdo za »Titov pokal« dal sledečo izjavo: »Zmagal bo z veliko prednostjo Partizan«. Ta izjava je bila sprejeta s posmehovanjem od vseh nogometnih strokovnih krogov, saj je Partizan le teden dni prej podlegel Zvezdi v prvenstvenem srečanju. Kritika si je bila sicer enotna v tem, da ima Partizan malo prednosti, toda vsi so predvidevali ostro tekmo, z vsakim možnim rezultatom. No, po končani tekmi so vsi nejevoljno priznali, da je Čajkovski le imel prav in edini v vsej Jugoslaviji zadel rezultat.

Tako se je polemika, ostra in zbadljiva, začela že pred samim srečanjem, katerega je nestrno pričakovala vsa jugoslovanska športna javnost, predvsem pa beograjska, ki je bila v srečanju neposredno zainteresirana.

Na tekmi je Partizan pokazal to, kar že dolgo velja zanj, da po vsaki slabi tekmi sledi dobra. Pred tednom dni je zaigral Partizan zelo slabo proti Zvezdi, čeprav je samo štiri dni prej s krasno in učinkovito igrjo premagal prvaka Madžarske Honveda. V nedeljo se je to ponovilo. Nastopil je najboljši Partizan, močan na vseh mestih in z učinkovitim napadom, ki ga zvezdina obramba ni uspela odbiti. Napadi so sledili napadom, in z njimi tudi goli. Prvega je dosegel že v 4. minuti Valok, medtem ko je četrte ure pozneje uspešno zaključil akcijo celotnega napada Bobek. Pred koncem prvega polčasa je za Partizana realiziral še Mihajlovič, tako da je bil rezultat po 45 minutah 3:0.

Z zmago v žepu je Partizan v drugem polčasu spremenil sistem igre. Zadovoljil se je z dosledno kontrolo nasprotnikov, ki so dosegli častni gol v 9. minuti z živahnostjo. Temu se je Partizan takoj revanširal z Valokom, ki je postavil končni rezultat 4:1.

S to zmago je Partizan že tretjič osvojil Titov pokal, prav tolikokrat kot njegov večni rival Crvena zvezda.

BREZ POSEBNOSTI OKRNJENO KOLO DRŽAVNEGA PRVENSTVA

Zaradi finalne tekme za »Titov pokal« bilo XI. kolo državnega nogometnega prvenstva nepopolno, od sedmih so se moštva srečala v petih primerih. Vsa srečanja so se

končala z napovedanimi rezultati, čeprav so morali nekateri favoriti, kot Hajduk in BSK napeti vse, da so si priborili dragocene točke.

Najtežje je šlo Splitčanom, kateri so imeli, vsaj na papirju, najlažjo nalogo. Njim je prišel v goste zadnjeplasirani sarajevski Železničar, ki se je tako uspešno branil, da se morajo zahvaliti Splitčanom namestniku Beare Vučiću za doseženo zmago. Njihovi neposredni tekmeči, dinamovci, so z lahkoto odpravili v Vojvodino, medtem ko je tretje plasirani BSK

zmagal v Osijeku proti Proleterju le po zasluzi dveh solo akcij vodje napada Markovića. Sarajevo je odpravil zlahkoto Zagreb z 3:1, dočim je beograjski Radnički pokazal, da je trenutno v dobri kondiciji in zaslužen zmagal nad Spartakom z 2:0.

V nedeljo bodo igrali XII. kolo s tem-le sporedom: Hajduk — Sarajevo, Lokomotiva — Vardar, Vojvodina — Partizan, Crvena zvezda — Zagreb, BSK — Dinamo, Spartak — Proleter in Železničar — Radnički.

Ponoven poraz svetovnega prvaka

ANGLIJA - NEMCIJA 3:1 (1:1)

Nemška reprezentanca, ki je letos proti vsakemu pričakovanju osvojila svetovno nogometno prvenstvo z zmago nad Madžarsko, je v sredo že četrtrič zaporedoma v tej jesenski sezoni izgubila na zelenem polju in s tem samo potrdila mnenje nogometnih strokovnjakov, da je nezaslužen zmagala na svetovnem prvenstvu v Švici.

V sredo so morali Nemci na največjem angleškem stadionu Wembletonu zapustiti igrišče poraženi z razliko 3:1. Poraz bi bil lahko še mnogo večji, da ni njihov vratar z drznimi intervencijami rešil najmanj trikrat svojo mrežo.

Junak včerajšnje tekme je bil stari Matthews, desno krilo angleške reprezentance, ki je bil kljub starosti najboljši in najhitrejši mož na igrišču. Saj ga nemški branilci nikakor niso mogli držati. Vsakokrat jih je z neverjetnim driblingom prevaril in jim ušel. Med Angleži sta se odlikovala tudi

di kapetan moštva Wright in vratar Williams.

Tekma je bila dokaj živahna in razburljiva. Angleži so imeli vedno iniciativo v svojih rokah in učinkovito napadali od začetka do konca. Po dolgi premoči so Angleži v 26. minuti, po lepi kombinaciji celotnega napada, prešli v vodstvo z Finneyem, ki je z razdalje 10 metrov neubranljivo pretresel mrežo. Takoj v začetku drugega polčasa in sicer v 3. minuti je Allen povišal na 2:0. V 32. minuti so dosegli Nemci z levim krilom Beckom častni gol. Dve minuti kasneje pa so Angleži povišali rezultat na 3:1.

NASI STRELCI DRUGI NA SVETU

Jugoslovansko moštvo v streljanju z vojaško puško je doseglo velik uspeh na svetovnem prvenstvu v streljanju v Caracasu. Jugoslovani, v postavi Bončić, Mašek, Paucharčič, Čuk in Jež so z 2448 točkami zasedli drugo mesto za Švedsko in pustili za seboj znane države z dolgo strelsko tradicijo kot Finska, Švica, ZSSR in druge.

Jugoslovani so s svojim rezultatom dokazali, da je bil rezultat prejšnjega svetovnega prvenstva v Buenos Airesu, kjer so prav tako zasedli drugo mesto za Švedsko, popolnoma realen in zaslužen ter da odgovarja kvaliteti jugoslovanskih strelcev.

Barba Vane pravi...

On dan me je že navsezgodaj, tam okrog enste ure je moralo biti, zbudil poštar, ki sicer pride v Semedelo, kadar pač pride, kot nekaj Pavliha, vendar pa menda le vsak drugi dan. Saj za tistih par ljudi, ki v Semedeli stanujejo in delajo, res ni vredno, da bi se poštar vsak dan ubijal tjakaj, posebno še, ker zaselek tako ne spada k mestu niti občini Koper, marveč je samo del občine Koper-okolica. Res, da so nekateri naročili tudi na časopise, pa saj ni nič hudega, če dobijo po tri in tudi več dni stare v roke, ko pa imajo radio v hiši in torej vse slišijo iz prvih ust.

No, in me je poštar, kot pravim, ondan presenetil z lepim pozdravom iz Cerkna. Pisal mi je v »razburjenem« tonu T. T. monter M. C., ki se pritožuje, da sem si njega v »zasmehljivem« tonu izposodil in se boji, da bi bil po krivici obdolžen, da je nemarno vršil svojo službo itd. Škoda, da se nisva prav razumela, oz. je on mene slabo razumel, kajti prvič ta linijski telefonist ni bil on, drugič pa linijski telefonist kot tak sploh ni bil prizadet, marveč je bil tudi sam le žrtev nesrečne zadružne gostilne, v kateri je prav tedaj vsega zmanjkalo, ko si je človek iz čiste potrebe, že zaradi višinskega zraka na Šentviški gori, zaželel nekaj za pod zob. Če bo tovariš M. C. še enkrat dobro prebral tisto moje pritoževanje, bo lahko videl, da nima na sodniji kaj iskati. Da pa bo čisto pomirjen, mu kar najbolj svečano zagotavljam, da nisem zanj še nikoli slišal, dokler se mi ni sam tako razburjeno predstavil.

Da si malo ohladim razburjeno kri, saj me taka stvar tudi pogreje, če mi nekdo kar tako zagrozi s sodnijo, sem se napolnil malo ob morju proti Izoli. Nekaj sem mi že zdelo prazno ob cesti, pa sem končno le

poštudiral, da manjkajo napisne table, ki branijo kopalcem postavljanje na cesti. Sem se koj domislil, da so jih čez zimo kam spravili, da ne delajo po nepotrebnem napotja, pa tudi bolj ohranjene bodo na poletje, ko jih bo treba spet postaviti. Radoveden sem pa le bil, kje prezimujejo in sem malo povohal okrog voglov pri Zuesterni. Bil pa sem kaj žalosten presenečen, ko sem table zagledal na dvorišču sosednje hiše, lepo »spravljene« na dežju in vetru, ki bosta do spomladi menda že opravila svoje tudi z njimi, če ne pride vmes še kakšna huda zima in bo primanjlovalo drv.

Obrnil sem nazaj proti Kopru, po poti pa so mi rojile vse mogoče misli po plešasti glavi. Zlasti me je nadlegovala tista o cenah, ki so zadnje čase kar naprej na tapeti in padajo in skačejo in je tak drenj okrog njih, da se hudiče ne spozna. So naši gostinci menda še najbolj napredni državljani. Mi o dviganju cen, oni pa s časom: pred tem je bil golaž 60 din, zdaj je »padele« na 70, juha je šla za 5 din »navzdol« in podobno. Prav, naj bo, razumem, da se je meso podražilo, vendar mi ne gre v glavo, da nikoli ne »padejo«, ko že tako radi »skačejo«. Tako je n. pr. prodajna cena kavi padla kar za dobrih 1000 din pri kilogramu, pa se to v kavami kar nič ne pozna. So sicer tudi izjeme, toda hudo na trdo gre in počasi. Te politike pač ne morem še razumeti, bom moral le nekoč pobarati kakšnega »strokovnjaka«.

Sklenil sem za velike praznike malo obiskati tudi Postojnčane in Kraševce. Prišel sem v Postojno ravno prav, da sem se lahko udeležil lepe proslave Dneva republike, ki je bila v Kulturnem domu. Najprej sem sicer zgrčel pot in začel v kino, ker sem videl tjakaj iti neka-

„Poslušajte in govorite“

Vsak torek in petek (ponovitev) ob 16. uri.

Danes objavljamo 5. lekcijo tečajja angleškega jezika, ki bo na sporedu Radia Koper v torek 7. XII. in ponovitev v petek 10. decembra ob 16. uri.

5. LEKCIJA

Nové besede: airport — letališče, bus — avtobus, plane — letalo, telegram — brzojavka, train — vlak.

I come from Ljubljana to Zagreb. A bus comes from New York to Boston. I come from London to Glasgow on a bus. I go from Belgrade to Dubrovnik. A bus goes from Slovenia to Serbia. I go from London to Liverpool on a bus.

I come from Ljubljana to Zagreb. A train comes from Zagreb to Ljubljana. I come from Glasgow to London on a train.

He comes from London to Glasgow on a train.

I go from Zagreb to Ljubljana. A train goes from Glasgow to London. I go from Glasgow to London on a train.

Mr. Grey goes from Glasgow to London. He goes from London to Manchester. He goes from London to Liverpool.

A plane goes from London to Manchester. A plane goes from London Airport to Manchester Airport. Mr. Grey goes from London Airport to Manchester airport on a plane. He comes from Manchester Airport in a plane. He comes from London Airport to Northgate on a bus.

A telegram comes from Manchester. It comes from Mr. Grey to Mrs. Grey. Mrs. Grey. Mrs. Grey goes from Northgate to London Airport.

Announcer: Hello! Hello! This plane comes from Paris. It comes from Paris.

Mrs. Grey: My plane?

Porter: No. That plane comes from Paris. It goes to Glasgow.

Announcer: Hello! Hello! This plane comes from Ireland.

Mrs. Grey: My plane,

Porter: No. That plane comes from Dublin. It goes to Bristol.

Announcer: Hello! Hello! This plane comes from Glasgow. It comes from Glasgow. It goes to London. It goes to London.

Mrs. Grey: Ah! That is my plane.

Porter: Yes. That plane goes to London.

A man: Good morning.

Mrs. Grey: Good morning.

A man: Your name

Mrs. Grey: My name is Grey.

A man: Thank you. Mrs. Grey.

Your seat is here.

Mrs. Grey: Thank you.

Aman: Your bag is there. This is your table. Your book is on this table. Your paper is here.

Mrs. Grey: Thank you.

Announcer: Hello! Hello! This plane goes from Manchester to London. This plane goes to London.

A plane goes from London to Glasgow. This plane goes from here to there. That telegram goes from Liverpool to Bristol. My plane goes from New York to London. His telegram goes from Ljubljana to Zagreb. Her plane goes from Dubrovnik to Belgrade.

A plane comes from Glasgow to London. This plane comes from there to here. That telegram comes from Bristol to Liverpool. My plane comes from London to New York. His telegram comes from Zagreb to Ljubljana. Her plane comes from Belgrade to Dubrovnik.

I go from here to there on a bus. You go from Zagreb to Ljubljana on this train. He goes from London to Glasgow on that bus.

I come from Dubrovnik to Sarajevo on a train. I come from New York to Boston on this plane. He comes from Liverpool to Manchester on that bus.

My father goes from here to there. My mother goes from Zagreb to Ljubljana. Your daughter goes from London to Liverpool. His son goes from New York to Boston. Her sister goes to Paris on a train. Her brother goes from London to Glasgow on that train.

Radio Koper

valovna dolžina 254,6 m

Slovenska poročila: 6.30, 7.45, 13.30, 14.30 19.30 in 23.30.

Hrvaška poročila: vsak dan ob 20.00.

Slovenski pregled tiska: vsak dan (razen nedelje in ponedeljka) ob 6.50.

Nasveti za gospodinjce: vsak dan (razen nedelje) ob 7.30.

NAJVAŽNEJŠI PROGRAMI

NEDELJA, 5. XII.: 8.15 Iz domačih logov za nedeljsko jutro; 8.40 Za naše kmetovalce; 9.00 Dobro jutro, dragi poslušalci — 30' za dobro voljo; 9.30 Mladinski oder: Ivan Ribič »Godec Miha in divji mož«; 13.45 Glasba po željah; 15.00 Naš mikrofoni je z vami — Primorski zbori, ansambli in solisti — amaterji pojo in igrajo; 15.30 Naši kraji in ljudje; 16.00 Nedeljski promenadni koncert; 16.30 Izbrano cvetje z domače grede; 21.00 Večerni koncert operne glasbe; 22.00 Plesna glasba. — PONEDELJEK, 6. XII.: 13.45 Zabavna glasba; 14.00 Od melodije do melodije — poje J. Triler, Zlata Časperišič in Fantje na vasi; 15.00 Čistimo svoj jezik; 15.15 J. Gotovac: »Intima« — Ciklus samospevov na besedilo V. Nazorja. Poje altistka E. Karlovčeva, pri klavirju G. Demšar; 15.30 Popoldanski simfonični koncert; 16.00 Sport doma in po svetu; 16.30 Naš tedenski mojster in njegov glasbeni portret; 20.15 Valčki F. Chopina; 20.30 Folklor Istre in hrvatskog Primorja. — III. oddaja. Komentar prof. N. Karabajič; 22.00 Plesna glasba.

»PERLA« je najboljša loščila za čevlje.

POTROSNIKI, zahtevajte vedno loščilo za čevlje znamka

»Perla«

Industrijsko podjetje »SALVETTI« PIRAN

Ureja uredniški odbor — Odgovorni urednik Ivan Renko — Tiska tiskarna »Jadrano« — Vsi v Kopru. Naslov uredništva in uprave: Koper, Santorjeva ulica št. 26, telefon 170, poštni predal 2 — Rokopisov ne vračamo

Mali oglasi

PREKL.C

PODPISANA BABIČ EMILIJA, gospodinja, stanujoča v Sv. Jernoju št. 191, preključujem vse klevete, katere sem izrekla zoper st. vodnika Uroševiča Milorada V. P. 1292 Portorož in se mu zahvaljujem, da je odstopil od zasebne tožbe.

Babič Emilija

TOVARNA ŠČETK »ISTRA« V KOPRU
Odkupuje kršin in bele prane
ščetine po najvišjih dnevnih cenah

Mednarodnega jezika

ESPERNTO

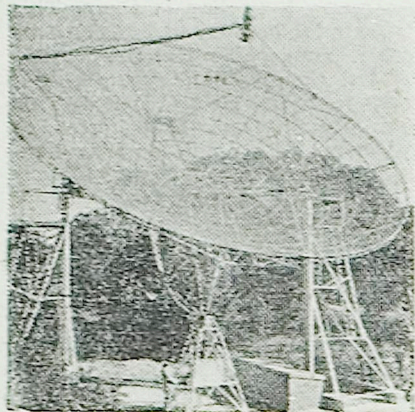
se lahko hitro naučite v našem dopisnem tečaju. Ako pošljete znamko za din 25.—, Vam pošljemo brezplačno na ogled prve lekcije.

Zveza esperantistov Slovenije
Ljubljana, Miklošičeva 7-I.

Tudi sonce oddaja radijske valove

Sonce je ne le za preprostega, ampak čisto tudi za učenega človeka v marsičem še vedno uganka. Zvezdoslovci si neustojljivo prizadevajo, da bi odkrili vse, kar je človeštvu še neznanega o soncu, ki je vir vsega življenja na zemlji. Pred

področje ter do spoznanja elektronskih temperatur in gostote na področjih visoke kromosfere in v notranjosti sončne krone, ki je sicer vidna le ob sončnih mrklah. Od nadaljnjega preučevanja teh valov si znanstveniki obetajo še druga važna odkritja na soncu.

nekaj leti so se znanstveniki lotili tudi preučevanja vprašanja, ki je v zvezi z radijskimi valovi, ki jih oddaja sonce, in to v raznih dolžinah, kakor običajni radijski oddajnik. Ugotovili so, da podobne valove oddajajo vse zvezde, ki imajo lastno svetlobo. Ta ugotovitev je pripomogla zvezdoslovcem k razvozljanju nekaterih ugank v zvezi s soncem in raznimi zvezdami.

Za sprejemanje teh radijskih valov so radiotehnik s pomočjo zvezdoslovcov sestavili nekakšen sprejemnik, imenovan radioskop. Ta ima vrsto anten, ki sprejemajo radijske valove, ki jih oddajajo sonce in zvezde. Radioskop je sestavljen iz nekakšnega »zrcala«, in številnih sprejemnih anten, sprejema vase elektromagnetno izžarevanje. Teh radioskopov je danes več na raznih delih sveta in so narejeni tako, da avtomatično iščejo po nebu omenjene radijske valove.

Preučevanje teh valov je privedlo med drugim do spoznanja, da na soncu obstoja splošno magnetično

Los

Los spada med vrsto jelenov. Razen ameriškega in azijskega živi tudi evropski los. Danes je število te vrste losov zelo zredeno. V Nemčiji so se ohranili le še v nekaterih zaščitnih rediščih ob litvanski meji. Razen tega žive še svobodno v Litvi, Kurlandiji, na Švedskem, Norveškem ter po nekaterih ruskih pokrajinah.

Los je dolg dva do tri metre, visok do dva metra, težak pa od dva do tri stote. Njegovo rogovje tvori dve veliki, ploski, razbrazdani in ob obeh roboh močno nazobčani lopati, ki imata obliko krogega izseka, ter dve kratki, okrogli in v stran usmerjeni raglji. Krzno je dolgo in rdečkasto-rjave barve. Najraje živi v divjih, samotnih in

močvirnatih krajih. Del leta prebije v skupnih čredah, v času otelitve pa se samci ločijo od samic. V vzhodni Sibiriji, kjer je splošno razširjen, se zbira pozimi v manjše skupine, poleti pa živi vsaka žival sama zase, le dojne losice imajo pri sebi svoje mlade. Če ostanejo mladiči brez matere, se druge losice ne zmenijo zanje, zato pa jih navadno sprejmejo v svojo sredo losi, ki so veliko bolj družabni od losic.

Los ni niti zdaleč tako gibčen kot navaden jelen. Vzdržema dirjati ne more. Znan pa je kot dober plavalec, zato se rad kopelje. Tudi on ima vrsto nasprotnikov, med katerimi sta najhujša človek in volk.

Mladi losi se dajo udomačiti. Na Švedskem so jih nekoč zapregali v sani, toda pozneje so to oblasti prepovedale. Jakuti so jih včasih uporabljali tudi kot jezde živali. Losa lovijo predvsem zaradi njegovega mesa in kože. V starih časih so losovo kožo zelo drago plačevali vojščaki in si iz nje delali kožne in ščite. Takrat je namreč losova koža slovela, da je nobena ali puščica ne prebije.

lermu nam je pred nosom pobrala PULA, ki nas je prehitela že v Sibeniku. Predolgo smo krali na Reki, v Sibeniku in v Gružu. Zato ne pomagaj ne jeza ne žalost. Upamole, da bo v pristaniščih Severne Afrike boljše. Neprestano opazujemo obalo čudovitih oblik. Morda od blizu vse to ni tako zanimivo, z ladje, z morske ravnine pa se nam zdi kot otočje nekje v Tihem oceanu. Ostri, šilasti vrhovi, vmes zaobljene oblike, na nekaterih po bočjih belkast dim solfatar, vse naokoli pa sinje morje in sonce in rahlo zibajoča se ladja. Lepota, ki jo skušam užiti z vsemi čuti. Kmalu pa ta obala izgine. Zopet praznina, ki pa se nam zdi nekoliko bolj polna, ker proko nje ne drsimo več, marveč se kar lepo ziblje. Nekateri med nami je že napadla morsk bolezen. Pri večerji je nekaj stolov v obednici praznih. Z nočjo veter narašča. Kapitanova napoved se torej ni uresničila. Ko ga obstopimo in vprašamo, kdaj se bo veter polegla, nam zbadljivo odgovori: »Kadar se bo hotel. Tema je vse okrog nas. Črna voda, ki jo tu in tam razsvetljuje svetloba kake spodnje kabine, beli mimo nas, polna belih pen. Zvižganje vetra v vrveh, ropotanje ladijskega stroja, šumenje črne vode in zibanje ladje, vse to ustvarja v meni neke čudne občutke. To je prvič, da doživljam malo močnejše zibanje. Ko ležim v kabini, zdaj z glavo zdaj z nogami kvišku, se kar ne morem privaditi misli, da bomo tako zibanje še večkrat do-

živeli, morda še vse hujše. Vem, da vse skupaj ni nič, da to sploh ni noben vihar, da je to najnavadnejše zibanje, za katerega se moram še zmeniti, vendar se ne morem pomiriti. Do sedaj smo pluli mirno, imeli smo občutek, da smo v zgradbi, ki se samo premika, ne pa tudi ziblje. Nekajkrat vstanem in gledam čez ograjo v črno vodo, da bi dognal, kako visoki so valovi. Vendar ne vidim nič. Le če pogledam proti krmi ali kljunu, vi-

dim, da skačeta visoko v zrak in se zopet pogrezata. Pozno v noč, že skoraj proti jutru končno le zasnim.

Se zdaleč ni znano človeštvu, kaj vse je živel na zemlji v tako imenovani predpotopni dobi. V daljših

ali krajših presledkih se posreči odkriti kako novo sled o tej ali oni predzgodovinski živali. Tako so nedavno odkrili okostje velikanske živali, ki so ji nadeli ime diprotodon. Iz okostja, ki so ga izkopali kakih 420 milj zahodno od mesta Sydney v Avstraliji, je razvidno, da je ta orjak, ki spominja na nosoroga, bil visok 2 metra, dolg pa 3 metre. Zivel je pred kakimi 500.000 leti in je bil približno takšen, kakšnega prikazuje naša slika.

KAJ JE MILIJARDA?

Ljudje, ki niso kdo ve kako podkovani v računstvu, kaj radi govorijo o milijardah, kadar hočejo izraziti neko veliko število, pri tem pa nimajo jasnega pojma, kako veliko je prav za prav to število. Nekaj otipljivih primerov nam takoj pove, kako m kaj je dejansko z njim.

Človek, ki je star 86 let, ne živi še eno milijardo sekund.

Leta 1903 je preteklo milijardo minut od začetka našega štetja.

Ce bi kdo hotel prešteti sto milijard dinarjev tako, da bi štel po en dinar na sekundo, bi moral šteti brez presledka okrog 3180 let.

Ce bi položili v vrsto drugo poleg druge milijardo kock, velikih 6 kvadratnik milimetrov, bi bila vrsta dolga od Berlina do New Yorka.

Milijarda je torej silno veliko število. Toda samo pri navadnem štetju, v svetu mikrobov, in atomov in v mikrokozmu sploh pa je to število malenkostjo. Naj omenimo kot primer, da je v enem samem gramu vodika 600.000 krat 1 milijardo milijard atomov.

Trgovina v Alžiru

dim, da skačeta visoko v zrak in se zopet pogrezata. Pozno v noč, že skoraj proti jutru končno le zasnim.

RADIOAKTIVNE RIBE

Po poskusu z atomsko bombo na Bikinih so japonski in drugi ribiči Daljnega vzhoda že večkrat ujeli razne radioaktivne ribe. Marca 1954 so Američani naredili poskus tudi z vodikovo bombo nekje na Pacifiku. Znano je, da je s tem v zvezi utrpela težke posledice posadka japonske ribiške ladje Fukuryu Maru. Eksplozija te bombe ni škodila samo zdravju te posadke, marveč so tam okrog postale ribe radioaktivne, torej nevarne človeškemu zdravju. Ameriška vlada je splošno dvomila v govoriče o radioaktivnih ribah in je dala narediti zadevne poskuse. Zgradili so posebne ribnike, v katere so spustili razne vrste rib in školjk ter jih začeli hraniti z radioaktivno hrano. Kmalu nato se je izkazalo, da so ribe in školjke dejansko postale radioaktivne. Najbolj radioaktivni deli njihovega telesa so postali jetra in mišično tkivo.

Kdo bi rekel, da je ženska, ki nam jo kaže slika, bila še pred nedavnimi moški? In vendar je tako. To je bivši Robert Egan Rees in danes je Tamara Adel Rees. Rees je namreč bil

v drugi svetovni vojni padalec v nizozemski armadi. Med vojno je bil težko ranjen v podbrušje. Po vojni je odšel v New York, kjer je bil ponočno operiran. Tedaj so mu povsem spremenili spol — postal je ženska.

Prebudil me je zvonec, ki nas kliče k zajtrku. Vetrni ni več, le morje še valovi v dolgih valovih in ziblje našo TOPUSKO. Povsod praznina, le na jugu vidimo otočje Galite. Če bo šlo po sreči, bomo jutri popoldne in popoldne v Alžiru. Dan nam kar hitro mine, da sami ne vemo kako. Polasča se nas nestrpnost, radi bi čimprej stopili na kopno in si od blizu ogledali Afriko in njeno življenje. Ne vemo kaj početi, samo postopamo po prostorni palubi in klepetamo. Tudi brez dela nam dan hitro mine, tako bodo minili vsi dnevi tega lepega potovanja.

Naslednji dan zjutraj plovemo čisto blizu obale, nekaj nad šest milj. Vzhajajoče sonce lepo pordeči mesteca Dellys in gride ob njem. Pogled na kopno je prelep. Precej visoki hribi so vse naokoli, daleč zadaj pa kuka izza njih, nekaj še višjih kamnitih in golih vrhov, katerim ne vemo imena, zakaj naši zemljevidi so pomorski. Hribi na obali so poraščeni nizkim drevjem, nekaterimi kulturami, za katere domnevamo, da so vinogradi in nasadi ajlik. Tudi polja so vmes tu in tam bela hišica. Zdi se mi, da smo se zbudili ob najlepšem delu obale, proti zapadu se namreč hribovje polagoma niža in spremeni v ravnino. Daleč spredaj zaslu-timo Alžir, ki ga bomo zagledali okoli desete ure. To je torej afriško kopno. Menim, da se vsakomur, ki prvič zagleda afriško obalo, porode občutki, podobni mojim.

DRAGO REHBERGER:

Morja široka cesta

2

Tokovi, ki mešajo obe vodni gmoti, gredo 6 ur iz Jonskega v Tirensko morje, 6 ur pa v obratni smeri, pač v skladu z večnim ritmom bibavi-ce. Posamezni vrtinici v teh tokovih so stalni, vedno na enem in istem mestu. Drugi pa so se v stoletjih premaknili, kar znanstveniki pripisujejo silovitim potresom, ki so do-stikrat divjali tod. Karibda se je od Homerjevih časov do danes pre-maknila od bližine Seile do rta Peloro na drugi strani preliva. Vrtinici in mešanje vode ne nastaj-a samo na površini, marveč tudi v globini, tako da imamo tod tudi navpične tokove, ki prinašajo na površje razno globokomorsko rast-linstvo in živalstvo. Biologi in ri-boslovci od vsepovsod prihajajo sem proučevati to izredno zanimivo živalstvo in rastlinstvo morskih globin. Mesinski pomorski oziroma biološki inštitut je znan po vsem svetu po svojih bogatih zbirkah najrazličnejših bitij, ki jim vedo imena samo znanstveniki.

Zopet sem še pred peto uro na nogah in zopet mi je prva pot na poveljniški most, da zvem za naš položaj. Levo sicilijska obala, na desni pa kup otočkov, ki se kakor

velikanske krtine strmo dvigajo iz morja. To je skupina Liparskih otokov, ki so med nami Slovenci na kaj slabem glasu. Na Siciliji vidim skoraj južno od nas visoki vrh Etne z belim oblakom, ki se razpotegnjeno vleče kot dim lokomotiv. Obala, ki jo gledam, je zelo strma in polna čudovitih kon-inguracij. Zopet opazujemo skozi daljnogled vasi in hiše, ki pa niso tako na gosto posejane. Obala se vsak hip spreminja in daljnogled gre iz roke v roko. Plovemo točno proti zapadu, kurz 270°. Morje pri-cne valovati, zakaj močan mae-stral je na delu. Kapitan nam za-trjuje, da bo popoldne zopet mirno. Skačemo s premena na krmo in zopet nazaj ter si ogledujemo te prve valove. Ladja je mirna, še zmeni se ne zanje. Dobro je nato-vojen in zato stabilna. Zdi se mi, da kljun nekako zaničljivo odri-va te valove v stran, kjer jim veter pobera z vrhov nekaj vode in jo spremeni v leteči pršec.

Popoldne plovemo mimo Paler-ma. Prospekti, ki jih imamo s se-boj, nas samo spravljajo v slabo voljo. Toliko lepega vidimo na njih, ki pa nam je nedosegljivo. Tovor na Siciliji, v Messini in Pa-